

Şehit Yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarına Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar: Sakarya İli Örneği

Social Policies Implemented for Martyrs' Relatives, Veterans and Veterans' Relatives: The Case of the Sakarya Province

Emel İŞTAR IŞIKLI¹ , Sevgi NALBANTOĞLU²

¹(Doç. Dr.), Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik Bölümü, Düzce Türkiye

²(Yüksek Lisans Öğrencisi), Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sigortacılık ve Sosyal Güvenlik Ana Bilim Dalı, Düzce Türkiye

ÖZ

Türk tarihinde geçmişten günümüze şehit ve gazi kavramının son derece önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti devleti sosyal devlet olma ilkesi gereği çeşitli terör olayları ve savaşlar sonucunda şehitlerin yakınları veya bu olaylar sonucunda engelli durumuna gelen gaziler ve onların yakınlarına yaşadıkları travma sonucunda hayatlarına devam edebilmeleri amacıyla çeşitli sosyal politikalar geliştirilmiştir. Ekonomi, sosyal, psikoloji vb. birçok alanda geliştirilen sosyal politika uygulamaları zaten dezavantajlı gruplar arasında yer alan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının maddi anlamda yaşam kalitelerini iyileştirirken sosyal açıdan da dayanışmayı arttırdığı, bu sebeple de son derece önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada uygulanan sosyal politikalar, şehit yakını, gazi ve gazi yakınları tarafından algılanan yeterlilik düzeyleri ve var olan eksikliklerin giderilmesine yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Yapılan literatür taramasında sağlanan sosyal politikalar konusunda oldukça az çalışmaya rastlanılmıştır. Sakarya ilinde ikamet eden 20 şehit yakını, gazi ve gazi yakınına yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile görüşme yapılmış ve yapılan araştırma sonucunda devlet tarafından sağlanan sosyal politikaların yeterli düzeyde olduğu fakat özellikle ekonomik anlamda daha da geliştirilmesi ve günümüz şartlarına uyarlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca şehit ve gazi çocuklarının eğitim seviyelerinin genelde düşük olduğu ve bu durumun sosyal ve psikolojik hayatlarını etkilediği tespit edilmiştir.

ABSTRACT

It is seen that the concept of martyr and veteran has an extremely important place in Turkish history from the past to the present. In accordance with the principle of being a social state of the Republic of Turkey, various social policies have been developed to enable the relatives of the martyrs as a result of various terrorist incidents and wars or the veterans who became disabled as a result of these events and their relatives to continue their lives as a result of the trauma they experienced. Economics, social, psychology, etc. Social policy practises developed in many areas are thought to have an extremely important place, as they improve the quality of life of the relatives of martyrs, veterans and veterans, who are already among the disadvantaged groups, while increasing the social solidarity. In this study, the social policies implemented, the level of competence perceived by the relatives of martyrs, veterans and veterans, and solution suggestions for eliminating the existing deficiencies are included.

In the literature review, very few studies were found on the social policies provided. 20 relatives of martyrs, veterans and veterans residing in Sakarya were interviewed with a semi-structured interview technique, and as a result of the research, it was concluded that the social policies provided by the state were at a sufficient level, but that they were developed further in economic terms and adapted to today's conditions. In addition, it has been determined that the education level of the children of martyrs and veterans is generally low, and this situation affects their social and psychological lives.

Anahtar Kelimeler: Şehit, Şehit Yakını, Gazi, Gazi Yakını, Sosyal Politika

Keywords: Martyr, Martyr's Relative, Veteran, Veteran's Relative, Social Policy

Sorumlu Yazar: Emel İhtar Işıklı E-posta: emelistar@duzce.edu.tr

Başvuru: 30.09.2023 • **Revizyon talebi:** 14.06.2024 • **Son revizyon teslimi:** 29.06.2024 • **Kabul:** 15.10.2024

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

EXTENDED ABSTRACT

In Turkey, the social policies applied to the relatives of martyrs, veterans and veterans differ in the relevant legislation according to the type of event that caused them to be martyrs or veterans and the degree of their being affected by this event. It is thought that this study will clarify how by whom and under what conditions the social policies are applied. In the study, the rights provided on the basis of state institutions and their implementation have been examined and attention has been drawn to the adequacy level of these rights and the places where it is thought that there are deficiencies that need to be improved. The social policies implemented for the relatives of martyrs, veterans and veterans were evaluated in psycho-socio-economic terms.

There are very few studies in the literature on social policies implemented for the relatives of martyrs, veterans and veterans. In this study, as in Erzincanlı's study in 2020, it was revealed that the participants were largely satisfied with the social policies implemented, but differences between statuses were observed. In Karabulut's study conducted in 2017, it was observed that the degree of satisfaction with the social policies implemented was high.

In general, the problems encountered in the use of some positive privileges provided to individuals in the disadvantaged group negatively affect the relatives of martyrs, veterans and veterans who are already psychologically, sociologically and economically worn out. Instead of struggling to obtain the new rights they need, they must ensure that their existing rights are recognised.

In this study, face-to-face interviews were conducted with 20 participants and content analysis was conducted in the light of the data obtained. In addition to the answers given to the questions during the interviews, observations were made. Because of the research, it was seen that the level of adequacy of the social policies utilised by the participants was high. In addition, it has been concluded that there are places that need to be developed according to the areas where social policies are utilised and are considered to be missing.

When the participants were asked the question "How do you deal with these problems you face?", they said that they mostly found a solution by complaining to the necessary authorities. In particular, the General Directorate of Martyrs' Relatives and Veterans, which was established in 2011 and started its activities within the Ministry of Family and Social Services as the General Directorate in 2018, played an active role in areas such as coordination and information of the rights provided and made their work easier. Participants see the Non-Governmental Organisations to which they are affiliated as another solution.

Since the rights whose procedures are carried out by the SSI Presidency generally cover various payments in the field of economy, these payments are often not sufficient in today's conditions. Since these payments differ according to those in various statuses, it is seen that these payments sometimes lead to inequality among the relatives of martyrs, veterans and veterans. In this context, it is thought that updating the payments according to today's conditions and eliminating discrimination between statuses will improve the quality of life of service beneficiaries.

The rights provided in terms of employment are generally not sufficient. The right to employment, which is of utmost importance in terms of standing on their own feet, is not sufficient as the number of relatives of martyrs and veterans increases. For example, when a martyr has 3 children, 2 of them can benefit while the other child cannot. This situation creates difficulties in terms of who will benefit, while on the other hand, it decreases the quality of life. The participants stated that they demanded support, especially for veterans engaged in agriculture. From this point of view, it is thought that it would be appropriate to provide various incentives to veterans who make a living with agriculture.

It is known that they do not benefit equally from the rights provided in the field of health services, as in other rights, since there are status differences according to the laws. In addition, the fact that the personnel working mostly in health service providers are sometimes not informed about the legislation confronts the relatives of martyrs, veterans and veterans who are already there due to their illnesses with difficult situations. In this context, it is thought that informing public personnel about the procedures concerning the rights of martyrs, veterans and veterans' relatives and diversifying and increasing the seminars held at this point will play an effective role in solving the problem.

It has been observed that satisfaction with the rights provided in the field of education is generally high. However, it was observed that some of the participants did not benefit from the right to education for themselves or their children because such a right was not yet recognised when they were martyr relatives or veterans, and then they did not benefit from it when their children grew up. In addition, it was also observed that especially the soldiers who were martyred in the previous years were martyred while they were still single, so they did not have children who would benefit from the right to education. It was observed that the participants stated that they tended to refuse to receive education for their children. At this point, it is thought that organising seminars to encourage the children of martyrs and veterans to receive education will have effective results.

While the relatives of martyrs, veterans and veterans who are generally satisfied with the rights provided by the Ministry of National Defence, it is seen that the right to use the military facilities, which is the most used, creates a problem when those with a certain status can enter while others cannot.

It is thought that providing psychological support against post-traumatic stress disorder of martyrs' relatives, veterans and veterans' relatives, who are worn out due to the processes experienced, even if they do not show any symptoms, will increase

the quality of life. In addition, it is thought that regular group work by multidisciplinary teams consisting of social workers and psychologists within the scope of psychosocial support will positively affect the quality of life.

Giriş

Tarihin her döneminde vatan savunmasına son derece önem veren Türk toplumunda savaşlarda hayatını kaybeden şehitlere ve savaştan yaralı olarak dönen gazilere ayrı bir değer atfedilmiştir. Şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının yaşadıkları psikolojik sarsıntı sonrası normal hayatlarına döndüklerinde hemen hemen her alanda sorunla karşılaştıkları söylenebilmektedir. Sosyal devlet ilkesi gereği dezavantajlı gruplar arasında yer alan şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının yaşam kalitelerini iyileştirmek için çeşitli sosyal politikalar uygulanmaktadır. Bu uygulamaların çoğu ekonomi alanında çeşitli ödemeler ve indirimler olmak üzere ulaşım, eğitim, istihdam gibi hayatı idame ettirmede önemli bir yere sahip birçok alanda da uygulanmaktadır.

Dünyada diğer ülkelere bakıldığında Türkiye'deki askerliğe manevi değerlerin yüklenmesi aksine paralı askerliğin olduğu bu yüzden savaşlarda yararlanıldığında veya vefat söz konusu olduğunda tıpkı diğer işlerde çalışıyormuş gibi bu duruma iş kazası açısından bakıldığı söylenebilir. Diğer ülkelerde uygulanan sosyal politikalara göz gezdirildiğinde Amerika'da savaşta yara alıp evine dönen gazilerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğu; gazilerin haklarının düzenlendiği koordine edildiği Gazi İşleri Bakanlığı bulunduğu görülmektedir. (American Community Survey Report, 2020). Bir diğer Ülke olan İngiltere'de gazilerin savaştan döndükten sonra psiko-sosyal destek alabildikleri bir danışma hattı bulunmaktadır. Ayrıca gazilerin istihdamı söz konusu olduğunda yetenekleri göz önünde bulundurularak iş olanakları sağlanmakta ve gazileri işe alan işverenler de ödüllendirilmektedir (Veterans Factsheet, 2020).

Türkiye'de şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yönelik sosyal politikaların koordinasyonu amacıyla 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 14. Maddesinde belirtilen “*Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürlüğüne verilmiştir.*” ibaresine istinaden 08.06.2011 tarih ve 27958 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanıp yürürlüğe girdiği andan itibaren “Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı” kurulmuştur. Söz konusu Daire Başkanlığı 10.07.2018 tarih, 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Genel Müdürlük olmuştur.

Ayrıca şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının ekonomik ve sosyal alanlarda dayanışma içinde olması amacıyla 1915 yılında “Türkiye Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri Derneği”, 1984 yılında “Türkiye Muharip Gaziler Derneği”, 1982 yılında “Türk Silahlı Kuvvetleri Mehmetçik Vakfı”, 2000 yılında “Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı”, 1961 yılında “Ordu Yardımlaşma Kurumu”, 1975 yılında “Türk Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı”, 1994 yılında “Türkiye Gaziler ve Şehit Yakınları Vakfı (TÜGŞAV)” ile birlikte farklı şehirler bazında çeşitli yerel dernekler de kurulmuştur.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Türkiye’de uygulanan sosyal politikalar bakanlıklar bazında ayrı başlıklar altında incelenecektir.

Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde çalışmanın temelini oluşturan şehit kavramı ve gazi kavramı başlığı altında malul gazi ve muharip gazi kavramlarının açıklaması ve genel bilgiler yer almaktadır.

Şehit Kavramı

Şehit kavramı, Türk Dil Kurumu’nun sözlüğüne göre “Kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Kökeni Arapça olan şehit kelimesi, cennete gideceğine şahit olunan kişiyi ifade etmektedir (TDV İslam Ansiklopedisi).

Tarih boyunca milletler yaşamlarını sürdürdükleri, yurt edindikleri toprakları kutsal olarak görmüşler ve toprakları üzerinde tehdit gördükleri diğer milletlere karşı korumak amacıyla ordular kurup savaşarak mücadele etmişlerdir (Taşçıoğlu, 2018: 222). Diğer toplumlara nazaran savaşçı kimliği ile ön planda olan Türk toplumu hakkında yapılan araştırmalarda savaş dışında gerçekleşen ölümlerin normal karşılanmadığı, eğer bir tercih hakları olsa savaşırken ölmeyi tercih ettikleri söylenmektedir. Bu konuyla ilgili Çin kaynaklarında Hunlar için hem savaşta ölmenin asil olduğu düşüncesine sahip oldukları belirtilirken hem de Türk toplumlarının savaş sırasında öldüklerinde gurur duydukları fakat herhangi bir hastalık dolayısıyla ölmekten ise utandıklarından bahsedilmektedir (Roux, 1999:68-71, akt Karabulut, 2017:4). Buradan hareketle Türk toplumlarında önemli bir yere sahip olan askerlik mesleği ile karşılaşmakta ve yaşadıkları topraklar uğruna ölmeyi göze almaları sebebiyle askerlik son derece kutsal kabul edilmektedir (Türksever, 2014:51).

Gazi Kavramı

Gazi kavramı, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğüne bakıldığında "Savaşta sağ olarak dönen kimse" olarak tanımlandığı görülmektedir (TDK, 2022). Bir diğer taraftan Arapça kökene sahip olan gazi kavramı, savaş veya cihada katılarak kahramanlık gösteren askerlere verilen bir unvan olarak tanımlanmaktadır (TDV İslam Ansiklopedisi, :443).

Gazi kavramı incelendiğinde Türk toplumlarında İslam öncesi ve İslam sonrası olarak başlıklara ayrıldığı görülmektedir. İslamiyet'ten önce "Alp" kavramı ile karşılaşılmaktadır. Söz konusu kavramdan, cesur ve yiğit anlamında Türk tarihinde önemli eserlerden olan gerek Divan-ü Lügati't Türk ve gerekse Orhun Kitabelerinde sıkça bahsedilmektedir (Döğüş,2008: 38). İslamiyet'ten önceki dönemde bahsi geçen Alp kavramı, Türklerin İslamiyet'le tanışmasından sonra cihat ve gaza kültürü ile "Alp-Gazi" sıfatına dönüşmüştür. Daha sonraki zamanlarda da bu sıfat "Alp-Eren" olarak kullanılmıştır (Yalçın, 2018: 47).

Cumhuriyet tarihine gelindiğinde ise Sakarya Meydan Muharebesi'nin 1921 tarihinde kazanılmasının ardından Mustafa Kemal Paşa'ya Mareşallik Rütbesi ve Gazilik unvanı verilmiş olup, Soyadı Kanunu sonrasında isminin başına eklenerek "Gazi Mustafa Kemal Atatürk" olarak kullanılmıştır. Başlarda sadece komutanlara ve padişahlara bir kahramanlık unvanı olarak verilen "Gazilik unvanı", Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından milli mücadele döneminde aktif rol alan "Antep" şehrine de verildiği görülmüştür. (msb.gov.tr, 2022).

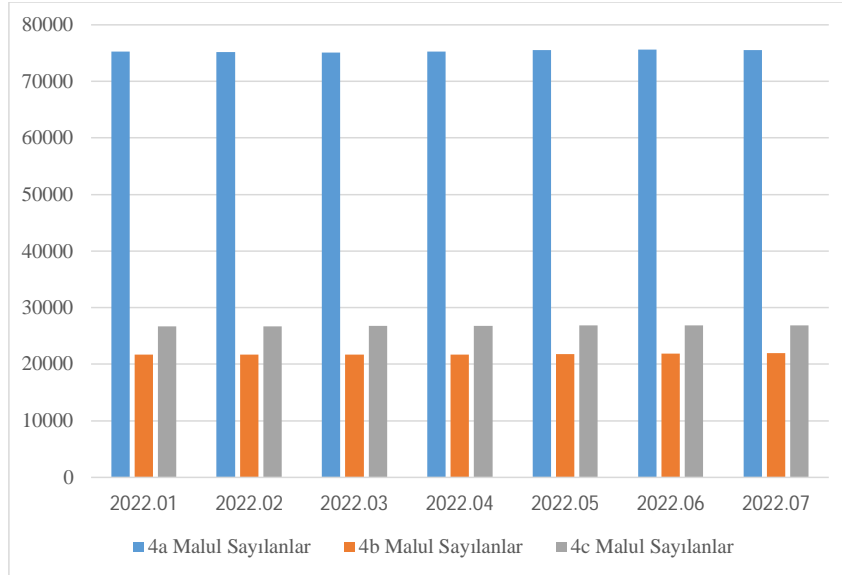
Gazilik kavramı, gazi olmaya sebep olan olay dolayısıyla "Malul Gazi" ve "Muharip Gazi" olarak iki başlık altında incelenecektir.

Malul Gazi Kavramı

Malul kavramı, çalışma gücünü tamamen veya kısmen yitiren birey olarak tanımlanmaktadır (Tuncay ve Ekmekçi, 2008: 341). Malullük kavramı kanunlar çerçevesinde incelendiğinde; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun'un 25. maddesinin 1. Fıkrasına göre kişinin talebi üzerine SGK tarafından hastanelerdeki sağlık kurullarınca verilen raporların incelenmesi sonucunda bir işverene bağlı olarak hizmet akdi ile çalışanlar ve kendi nam ve hesabına çalışanlar için çalışma gücünün veya meslekte kazanma gücünün %60'ını; kamuda çalışanlar içinde görevlerini ifa edemeyecek şekilde meslekte kazanma gücünün kaybedildiğinin Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulunca tespit edilen kişiler malul olarak tanımlanmaktadır.

Kişinin meslekte kazanma ve çalışma gücünün belli bir oranda veya tamamını kaybetmesi durumunda yaşayacağı gelir azalması dolayısıyla malullük, sosyal tehlikeler başlığı altında anılmaktadır (Caniklioğlu, 2006 :145).

Tablo 1. Türkiye'de 2022 Yılı Malul Sayıları

Kaynak: <https://veri.sgk.gov.tr/> (2022).

Tablo 1'de Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2022 Ocak-2022 Temmuz ayları malul tanımı yapılan ve aylık bağlanan kişilerin sayıları bulunmaktadır. Verilere göre genel olarak bütün sigortalı sayılanlar kategorisinde ay bazlı artış görülmektedir. 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. Fıkrasının a bendine istinaden sigortalı sayılanların malullük sayıları Ocak 2022 döneminde 75.227 iken Temmuz 2022 döneminde 75.534 olmuştur. 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının b bendine istinaden sigortalı sayılanların malullük sayıları Ocak 2022 döneminde 21.725 iken Temmuz 2022 döneminde 21.957 olmuştur. 5510 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasının c bendine istinaden sigortalı sayılanların malullük sayıları Ocak 2022 döneminde 26.667 iken Temmuz 2022 döneminde 26.876 olmuştur. 2022 Ocak-Temmuz dönemlerinde toplam malul sayısı 867.543'tür.

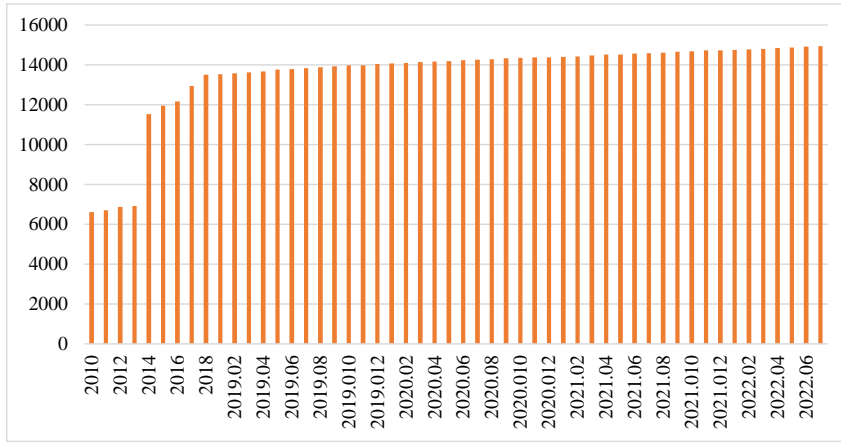
Malullük kavramı, Vazife Malulü ve Harp Malulü olarak 2 başlık altında aşağıda incelenmiştir.

Vazife Malulü

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortalar Kanunu'nun 47. Maddesine göre, kişilerin görevlerini yaptıkları esnada veya görevleri dışında üst amirleri tarafından başka bir kamu kurumunun görevlerini yerine getirirken ya da görev yerlerine giderken veya dönerken maruz kalınan kaza sonucu oluşan bu duruma vazife malullüğü ortaya çıkmaktadır. Bu kişiler vazife malulü olarak tanımlanmaktadır.

Ayrıca yine 5510 sayılı Kanuna göre; Alkol ve benzeri keyif verici maddeler kullanmaktan, mevzuat dışı hareket etmekten, intihara teşebbüsten, yasaklı girişimlerde bulunmaktan ve koşullar fakermeksizin başkalarına ve kendine menfaat veya zarar sağlama amacıyla malullük durumu ortaya çıkarsa Vazife Malullüğü durumunda uygulanacak hükümler dikkate alınmaz (5510 md.47, 2).

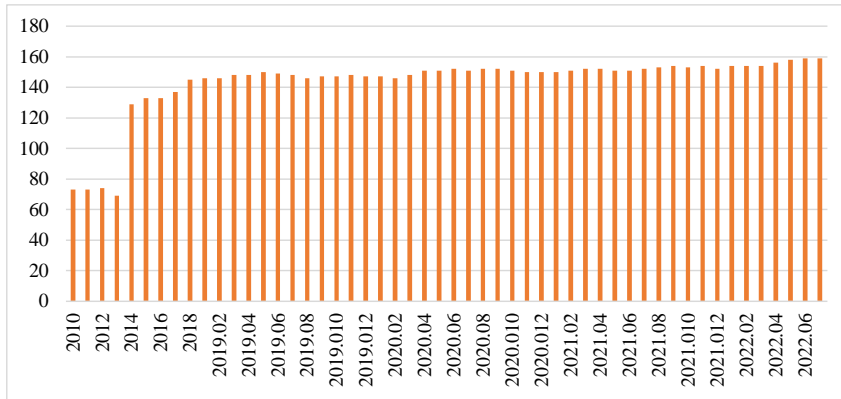
Tablo 2. Türkiye'de Yıllara Göre Vazife Malulü Sayısı

Kaynak: <https://veri.sgk.gov.tr/> (2022).

Sosyal Güvenlik Kurumu verilerinden alınan Tablo 2'de Türkiye'de 2010 yılı ile 2022 Haziran ayları arasında Vazife Malulü sayıları belirtilmiştir. Grafiğe geniş açılı bakıldığında 2010 yılından itibaren artışın var olduğu 2014 yılından sonra ise gözle görülür bir farkla artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Bu artışın sebebi olarak söz konusu yıllarda artan terör olayları gösterilebilmektedir.

Tablo 3. Sakarya İlinin Yıllara Göre Vazife Malulü Sayısı

Kaynak: <https://veri.sgk.gov.tr/> (2022).

Tablo 3'te ise yine Sosyal Güvenlik Kurumu'nun Sakarya ilinde ikamet eden Vazife Malulü verileri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde Türkiye geneli ile aynı oranda artışa sahip olduğu görülmektedir

Harp Malulü

Harp Malullüğü, Vazife Malullüğünden bağımsız bir tür değildir. Kanunda belirtilen çeşitli sebepler dolayısıyla vazife malulü olarak tanımlanan kişiler harp malulü olarak tanımlanmaktadır (Korkusuz ve Uğur, 2013, : 371).

5510 sayılı Yasanın 47. maddesine göre Vazife Malulü; TSK tarafından görevlendirilen askeri personelin; ateş altında, çeşitli hizmetler ve hareketler sırasında, hazırlık aşamasında veya düşmanların zarar vermesiyle, sınır hareketleri esnasında, olağan ve olağanüstü durumlarda uçak kullananlar, denizaltı gemisinde görev yapanlar ve dalgıçlar görevleri esnasında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin imzalamış olduğu uluslararası sözleşmeler gereği ve Anayasanın 92. maddesi gereği, Türk Silahlı Kuvvetleri, Sahil Güvenlik ve Jandarma Genel Komutanlığı personellerinin yurtdışı görevleri sırasında veya gidiş ve dönüşleri esnasında bir kaza sonucunda engelli durumuna gelmesi vazife malulü olanlar harp malulü olarak tanımlanmaktadır.

Muharip Gazi Kavramı

Muharip Gazi Kavramı, 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkındaki Kanun'un 1. maddesinde, Milli mücadeleye katılan bu nedenle İstiklal Madalyası almış kişiler ve Kore Savaşı'na katılmış ve Kıbrıs Barış Harekâtına katılmış kişiler muharip gazi olarak tanımlandığı görülmektedir. 2847 sayılı Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Emekli Uzman Erbaşlar, Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri İle Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanun Kanun'un 1. maddesine göre TSK personellerinden savaşa fiilen görev alanlar için muharip gazi tanımı yapılmaktadır. 28 Kasım 1996 tarih ve 22831 sayılı Resmi Gazete de yayınlanan yönetmelik gereği illerin kurtuluş günlerinde ve milli bayramlarda muharip gaziler, gazi kıyafetleriyle resmi törenlere katılım göstermektedir.

Türkiye'de Şehit Yakını, Gazi Ve Gazi Yakınlarına Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar

Türkiye'de kadınlar, çocuklar, engelliler, eski hükümlüler, göçmenler gibi birçok dezavantajlı gruplarda olduğu gibi gazi, gazi yakını ve şehit yakınlarının da hakları konusunda bazı düzenlemeler bulunmaktadır. Bu başlık altında Türkiye'de gazi, gazi yakını ve şehit yakınlarının refahına yönelik uygulanan sosyal politikalar incelenecektir.

Vazife ve harp şehitlerinin yakılarını koruyarak kendilerini insan onuruna yakışır şekilde refah seviyesine ulaştırmak devletin görevidir. Nitekim bu görev; Türkiye Cumhuriyeti'nin 1982 Anayasası'nın "Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler" başlığının 61. maddesinde belirtilmektedir. Bu noktada sosyal devletin gereği olarak şehit yakınlarına tanınmış bir pozitif ayrımcılık bulunmaktadır. Anayasadaki 61. Maddeye istinaden düzenlenen bu uygulamalar; sağlık, vergi muafiyeti, istihdam, eğitim ve ulaşım alanlarını kapsamaktadır. Şehit yakınlarına sağlanan haklar çeşitli bakanlık, kurum ve kuruluşlarca yürütülmektedir (MSB, 2022).

Sosyal Güvenlik Kurumunca Sağlanan Hakları

Şehit yakınlarına yönelik aylık bağlanması, aylıklarda derece/kademe ve emsal aylık ilerlemesi, ek ödeme (tütün ikramiyesi), emekli ikramiye, sağlık hizmetlerinde ilave ücretin ve katılım payının alınmamasına yönelik haklar ile eğitim öğretim yardımları gibi haklar; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı'nca yürütülmektedir (MSB 2022).

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca Sağlanan Haklar

Şehit yakınlarına yönelik düzenlenen istihdam, ücretsiz seyahat, özel kreş ve gündüz bakım evleri ile özel çocuk kulüplerinden yararlanmaya yönelik haklar; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde yürütülmektedir (MSB, 2022). İlk ve orta öğrenim çağındaki şehit çocuklarının öğrenim masrafları sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik fonundan karşılanmaktadır (Terörle Mücadele Kanunu (TMK), Resmi Gazete 20843 (12.04.1991), Kanun No. 3713, Md. 3713/22).

Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca Sağlanan Haklar

Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca yürütülen haklar arasında ölüm yardımı; tazminat; kamu konutlarından yararlanma ve kira bedelinin devlet tarafından ödenmesi; çocuk ve kardeşlerin askerlik hizmeti muafiyeti; ikametine yakın yerde askerlik hizmeti yapma; devlet memurları alımlarında puan ayrıcalığı ve askeri okullara öncelikli olarak alınma sayılabilmektedir (MSB, 2022).

Milli Eğitim Bakanlığınca Sağlanan Haklar

Şehit yakınları için Milli Eğitim Bakanlığınca yürütülen hakları mevcuttur. Bu haklar; özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma, istenilen okula kayıt ve nakil (okul öncesi, ilkököl ve ortaokul), ortaöğretim okullarında parasız yatılılık, öğretmen eşlerin zorunlu çalışma muafiyeti ve yer değiştirme ayrıcalıkları olarak sıralanmaktadır (MSB, 2022).

Vergi/Ücret Muafiyetleri ve İndirimlere İlişkin Sağlanan Haklar

Bu başlık altında emlak vergisi muafiyeti, silah bulundurma ve taşıma yetki belgelerinin vergi ve harç muafiyeti, elektrik ücret indirimi, su ücret indirimi ve yükseköğrenim ücret muafiyeti sıralanabilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Savaş ve terör olayları sonucunda hayatlarını kaybedenlerin yakınları ya da sağlıklarını kaybeden bireyler, psiko-sosyo-ekonomik açıdan birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Çalışmanın amacı psiko-sosyo-ekonomik sorunları nitel görüşme teknikleri kullanılarak ayrıntılı biçimde ele almak ve sorunların çözümüne yönelik etkili sosyal politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacak öneriler sunmaktır.

Bu çalışma ile aşağıda belirtilen soruların cevaplarına ulaşılması amaçlanmaktadır.

- Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının karşılaştığı psiko-sosyo-ekonomik sorunlar nelerdir?
- Karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik uygulanan sosyal politikalar nelerdir?
- Uygulanan sosyal politikaların şehit yakını gazi ve gazi yakınları tarafından algılanan etkililik düzeyi nedir?
- Uygulanan sosyal politikaların geliştirilmesine ilişkin öneriler nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Tarihte olduğu gibi bugünde vatanın bütünlüğünü ve bağımsızlığını korumak için mücadele verilmektedir. Bu uğurda mücadele veren güvenlik güçleri ve hatta sivil vatandaşlar ya yaşamlarını kaybederek şehit olmaktadır ya da yaralanmaktadırlar. Yaşanılan terör olayları sonrasında hayatını kaybeden şehitlerin yakınları, sağlığını kaybeden gaziler ve yakınlarının sosyal hayatta karşılaştıkları zorluklara çözüm sağlamak amacıyla çeşitli sosyal politikalar düzenlenmiştir. Bahsi geçen bu sosyal politikaların temel amacı sosyal devlet ilkesi gereği Türk toplumunda çok önemli bir yere sahip fakat aynı zamanda da dezavantajlı gruplar arasında yer alan şehitlerin geride kalan yakınlarının, gazilerin ve yakınlarının toplum içinde yaşam kalitelerinin iyileştirilmesidir.

Yapılan yazın araştırmasında sınırlı çalışmanın olması, bu tez konusunun seçilmesine bir neden oluşturmuştur. Sakarya ilinde ikamet eden şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarını örneklem edinen bu çalışma ile uygulanan sosyal politikaların etkinliğinin ölçülmesi ve yeni sorunların tespiti açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın yöntemi nitel araştırma olarak belirlenmiştir. Çalışmanın evreni şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarıdır. Örneklem olarak ise Sakarya ilinde ikamet eden şehit yakını, gazi ve gazi yakınları seçilmiştir. Bu çalışma için tüm katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmış ve Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan da etik onay alınmıştır (Tarih: 28.04.2022; No:2022/247).

İnsan davranışları durumlara göre farklılık gösterebildiğinden bu olguları konu alan araştırmalarda nitel araştırma yöntemleri kullanılmasının daha doğru olacağı görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 40). Nitel araştırma, özellikle sosyal bilimlerde insan davranışlarını ve bu davranışların altında yatan sebepleri derinlemesine incelemeyi amaçlayan bir araştırma yöntemidir (Güler vd., 2015: 39).

Araştırma verilerinin oluşturulması amacıyla gönüllü 20 katılımcı ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Yapılan bu görüşmelerde yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte sorular çoğunlukla esnekler. Her katılımcıdan spesifik verilerin toplanması amaçlanır (Merriam, 2013: 87). Demografik bilgilerin incelenmesi için tam yapılandırılmış sorulara da yer verilmiştir.

Verilerin analiz sürecinde; şehit yakını, gazi ve gazi yakınları ile gerçekleştirilen görüşmelerde verilen cevaplar ses kaydına alınmıştır. Daha sonra bu kayıtlar bilgisayar ortamına yazı olarak aktarılmıştır. Elde edilen bu verilerin analiz sürecinde bir nitel araştırma yöntemi olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz süreci, katılımcıların doğal ortamlarında sorulara verdikleri cevaplar ve davranışlarının gözlemi sonucunda elde edilen verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılması ile başlamaktadır (Özdemir, 2010; 336). Ardından sınıflandırılmış bu veriler özetlenir ve yorumlanır. Ortaya çıkan bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulur ayrıca verilerin karşılaştırılması da yapılabilmektedir (Karataş, 2015: 73).

Araştırmanın Sayıltıları Ve Sınırlılıkları

Katılımcıların kendilerine yöneltilen sorulara doğru ve samimi cevaplar verdiği varsayılmıştır.

Bu araştırma Sakarya ilinde Adapazarı ve merkez ilçelerinde yaşamakta olan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının yarı yapılandırılmış mülakat sorularına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

Araştırmanın örnekleme 2018 yılı sonrası gazi olan ve şehit yakını olan bireyler yaşadıkları travma sonucu hassas olabilecekleri öngörüsüyle dahil edilmemiştir. Muharip gazi statüsünde olan Kore savaşına katılmış gaziler çok yaşlı olmaları ve vefat etmiş olmaları sebebiyle görüşme yapılamamıştır. Araştırmaya yalnızca askeri görevde iken şehit olanların yakınları, gaziler ve gazi yakınları dahil edilmiştir.

Bulgular

Bu çalışmanın örneklemini oluşturan Sakarya ilinde ikamet eden şehit yakını gazi ve gazi yakınları ile yapılan yüz yüze görüşmeler aşağıda içerik analizine tabi tutulmuştur.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Görüşmenin başında katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim durumu, statü, yakınlık derecesi, gelir durumu ve mesleki bilgilerinin istediği demografik sorular sorulmuştur. Aşağıdaki tabloda katılımcıların her birine kod verilerek demografik özellikleri gösterilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Demografik Özelliklerini Gösterir Tablo

Kod	Yaş Aralığı	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Statü	Yakınlık Derecesi	Gelir Durumu	Meslek
K1	46-55	Erkek	Lise	Gazi (Vazife Malulü)	Kendisi	Orta	STK Yöneticisi
K2	65 ve üzeri	Erkek	İlkokul	Şehit Yakını	Babası	Orta	Emekli
K3	26-45	Erkek	İlkokul	Gazi (Vazife Malulü)	Kendisi	Orta	Kamu Görevlisi
K4	46-55	Erkek	Ortaokul	Gazi (Vazife Malulü)	Kendisi	Orta	İşçi
K5	55-64	Erkek	Ortaokul	(Gazi) Harp Malulü	Kendisi	Orta	Emekli
K6	65 ve üzeri	Kadın	İlkokul	Şehit Yakını	Annesi	Orta	Ev Hanımı
K7	65 ve üzeri	Kadın	İlkokul	Şehit Yakını	Annesi	Orta	Ev Hanımı
K8	46-55	Kadın	İlkokul	Gazi Yakını	Eşi	Orta	Ev Hanımı
K9	65 ve üzeri	Kadın	İlkokul	Şehit Yakını	Annesi	Orta	Ev Hanımı
K10	65 ve Üzeri	Kadın	İlkokul	Şehit Yakını	Annesi	Orta	Ev Hanımı
K11	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K12	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K13	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K14	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K15	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K16	65 ve Üzeri	Erkek	Lise	Gazi (Muharip)	Kendisi	Orta	Emekli
K17	46-55	Erkek	Lise	Şehit Yakını	Çocuğu	Orta	Memur
K18	26-45	Erkek	Lise	Gazi Yakını	Çocuğu	Düşük	Memur
K19	26-45	Kadın	Lise	Şehit Yakını	Çocuğu	Orta	Memur
K20	46-55	Kadın	Lise	Gazi Yakını	Eşi	Orta	Memur

Çalışmada toplamda 20 katılımcı ile görüşme yapılmıştır. Bu katılımcılardan 7 tanesi Kadın, 13 tanesi ise Erkektir. Eğitim durumları incelendiğinde 7 tanesinin İlkokul, 2 tanesinin ortaokul, 11 tanesinin lise düzeyinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların statüsü ise 7 tanesi Şehit Yakını, 13 tanesi Gazi veya Gazi yakınıdır. Katılımcıların 19 tanesi gelir durumunu orta olarak tanımlarken 1 tanesi düşük olarak tanımlanmaktadır. Katılımcılar meslekleri bakımından incelendiğinde 5 tanesinin ev hanımı 8 tanesinin emekli, 5 tanesinin memur, 1 tanesinin işçi ve 1 tanesinin STK yöneticisi olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında yaş ortalamasının yüksek olduğu, eğitim seviyesinin kadınlarda erkeklere göre daha düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcıların yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar kodlanmış olup, konu ile ilgili görüşleri aşağıda açıklanmıştır.

Sosyal Hayatta Karşılaşılan Sorunlar

Ücretsiz Seyahat Hakkı	K1, K4, K6, K7, K10, K11, K13, K14, K16, K19
Bireylerin Bilgi Sahibi Olmaması	K3, K5
Etkinliklerde Birliktelik	K8
Sorun ile Karşılaşılmaması	K12, K15, K17, K20
İnsanların Olumsuz Tavırları	K18, K19

Katılımcılara sosyal hayatta karşılaştıkları sorunlar ve çözüm yolları sorulmuştur. Katılımcıların 10 tanesi ücretsiz seyahat hakkının kullanılmasında sorun yaşadığını belirtirken, 2 tanesi bireylerin bilgi sahibi olmamasını, 1 tanesi etkinliklerdeki birlikteliğin sağlanmamasını, 2 tanesi ise insanların olumsuz tavırlarını sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların 4 tanesi herhangi bir sorun ile karşılaşmadıklarını söylemiştir.

4736 sayılı kanun kapsamında düzenlenen ücretsiz seyahat hakkı; şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının sosyal hayatta karşılaştıkları sorunların başında gelmektedir. Katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Her alanda çeşitli zorluklarla karşılaşıyoruz fakat genel olarak baktığımızda kendim ve gazi ve şehit yakını arkadaşlar olarak toplu taşıma araçlarında sorunlarla karşılaşıyoruz. Devlet tarafından bize sağlanmış olan ücretsiz toplu taşıma kullanma hakkında istifade etmek istediğimizde bazı araç şoförleri bu uygulamada sorun çıkartabiliyor. . . ” (K1)

“Öncelikle bu Özel Halk Otobüslerinde sorunlarla karşılaşıyoruz. Gazi olduğumuzdan dolayı bize verilen seyahat kartlarını tanımadılar. Bizim için önemli bir sorundu bu durum. . . ”(K4)

“Birçok alanda gazilerin hakları tanınmıyor, en fazla karşılaştığımız bu seyahat kartları hakkında şikâyetler var. İnsanlarımızın sağduyulu olması gerekiyor.” (K14)

“Genel olarak otobüslerde sorun yaşıyoruz. Ücretsiz seyahat kartlarıyla ilgili sürekli çevremdeki arkadaşlarım ve ben sorun yaşıyoruz.” (K13).

Ücretsiz seyahat hakkının belediyelere bağlı toplu taşıma araçlarında değil de özel halk otobüslerinde daha çok karşılaşıldığı, katılımcıların ifadesinden anlaşılmaktadır. Diğer taraftan K19, ücretsiz seyahat hakkından faydalanırken özellikle insanların onlara karşı tutumlarından psikolojik olarak etkilendiklerini belirtmektedir. Konu ile ilgili görüşü şu şekildedir:

“Sosyal hayatta karşılaştığım sorunların başında bize tanınan pozitif ayrıcalıkların diğer insanlar tarafından farklı karşılanması, bu ayrıcalıkları kullanırken aslında bu hakka ihtiyacımızın olmadığını ima etmeleri gerçekten üzücü oluyor. En basitinden ücretsiz seyahat hakkımızı kullanırken çok fazla tepki ile karşılaşıyoruz veya istihdam hakkımız ile bir yerde işe başladığımızda bedavadan buralara gelmiş iması oluyor. Burada tabii ki bütün insanları dahil etmiyorum gerçekten bize çok iyi davrananlarda var. Zaten psikolojik olarak zor zamanlardan geçtik eksikliğini yaşıyoruz sevdiğimiz bu şekilde davranılması, özellikle de bu kadar kutsal bir amaç uğruna can vermiş insanların ailesine yani bizlere olduğunda bizim için büyük bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. . . ” (K19).

Şehit yakını, gazi ve gazi yakınları sorun olarak gördükleri bir diğer konunun da insanların bilgi sahibi olmaması olduğunu belirtmektedir. Bu konuda ifadeleri şu şekildedir:

“Evet, dezavantajlı gruptayız bununla ilgili çoğu alanda sıkıntılar çekiyoruz. Bizim sorunumuz sadece maddi değil manevi anlamda da var. Devletimizin bize verdiği hakların sağlanması aşamasında bazı pürüzler çıkıyor. İnsanlar bize sağlanan haklar konusunda bilgi sahibi olmadığı için zorlanıyoruz.” (K3)

“Genel olarak sorunlar vatandaşlarımızın, hizmet sektörü çalışanlarımızın bilgi eksikliğinden kaynaklanıyor.” (K5)

Şehit yakını, gazi ve gazi yakınları herhangi bir resmi veya özel bir yere gittiklerinde aslında kanunlarla tanımlı haklarının uygulamada görevli kişiler tarafından bilinmemesinin kendileri için sorun oluşturduğunu belirtmektedir.

Sosyal hayatta karşılaşılan bir diğer sorun ise farklı statüdeki bireylerin farklı haklara sahip olmasından kaynaklı düzenlenen etkinliklere hep birlikte katılamamasıdır. K8 bu konuyu şu şekilde ifade etmektedir:

“Bizim sorunlarımız çok fazla var her alanda örneğin bir etkinlik yapmak istiyoruz hep engellerle karşılaşıyoruz. Biz şehit yakını vazife gazisi, harp gazisi vs. ayrılmak istemiyoruz. Birimizin girebildiği yere diğeri giremiyor. Böyle durumlarla karşılaştığımızda ancak mücadele ederek bir yerleri arayarak halletmeye çalışıyoruz. Biz yine genciz burada 65 yaşından büyük şehit annelerimiz var onların incinmesini istemiyoruz. Bir saat önce gelseydiniz görecektiniz buradaki mücadelemizi.” (K8)

Bir diğer sorun olarak karşımıza insanların sağlanan pozitif ayrıcalığa karşı takındığı olumsuz tavırları çıkıyor. Bu konuyla ilgili K18 şu ifadeleri kullanmıştır:

“... Fakat ilk atandığımda insanlar okumadan, bedavadan atandığını ima ediyorlardı. Rahatsız oldum. Fakat kulaklarımı tıkayıp devam ettim.” (K18)

Genel olarak bakıldığında “Dezavantajlı grupta yer alan Şehit yakını, gazi ve gazi yakınları olarak sosyal hayatta karşılaştığınız sorunlar nedir?” sorusuna en fazla ücretsiz seyahat hakkı konusunda sorun yaşandığı söylenmiştir. Verilen cevaplardan yola çıkarak bu sorunun genellikle Büyükşehir Belediye otobüsleri gibi kurumsal bir düzeni olan kart basma sistemi ile çalışan şehir içi otobüslerde görülmediği; denetlemenin daha az olduğu, ilçe otobüsleri, özel halk otobüsleri ve dolmuşlarda karşılaşıldığı görülmektedir. Öte yandan katılımcıların bir diğer sorun olarak gördükleri toplum içinde gerekli duyarlılığa ve şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına tanınan haklar konusunda bilgi sahibi olmayan kişiler olduğu görülmektedir. Bu kişiler haklara erişimlerini zorlaştırmakta ve zaten travmalı olan şehit yakını, gazi ve gazi, yakınlarına acılarını tekrar tekrar hatırlatarak psikolojik sorunlara yol açabilecekleri sonucu çıkarılmaktadır. Bir diğer sorun olarak da insanların olumsuz tavırları görülmektedir. Özellikle kamu görevlisi olarak puansız atanan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına işyerlerinde mobbing yapıldığı görülmektedir. Son olarak statü açısından tanınan haklarda farklılık olması şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının toplu olarak hareket etmesini engellemektedir.

Sorunların Çözüm Yolu

STK Aracılığı	K1, K2, K7, K9, K15, K18
Gerekli Mercilere Şikâyet	K3, K5, K6, K8, K10, K11, K12, K13, K14, K16, K17, K19, K20
Haktan Faydalanmayı Tercih Etmemek	K4, K10

Katılımcılara sosyal hayatta yaşadıkları sorunlara nasıl çözüm yolu aradıkları sorulmuştur. Katılımcıların 6 tanesi sorunlarına Sivil Toplum Kuruluşları aracılığı ile çözüm yolu aradıklarını belirtirken, 14 tanesi gerekli mercilere şikâyet ederek çözüm yolu bulduklarını, 2 tanesi ise sorun yaşadıkları haklardan faydalanmamayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Herhangi bir sorun ile karşılaşan bireyler, en fazla gerekli mercilere şikâyet ederek çözüm yolu aramışlardır. Bu konuyla ilgili katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“... Bu gibi durumlarda kendi imkânlarımızla bu konuyla ilgilenen yetkililere ulaşıyoruz. Bu şekilde çözmeye çalışıyoruz.” (K3)

“Bu sorunlarla kedimizi tanıtarak, uygulamada gerekli olan mevzuatı göstererek baş etmeye çalışıyoruz. Gerekli yerlere öneri ve şikâyetlerde bulunuyoruz. Çoğu zaman geri dönüşler olumlu oluyor.” (K5)

“Bir sorun ile karşılaştığımızda yeni Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde kurulan bizimle ilgili müdürlüğe başvuruyoruz. Öncesinde belediyelere ya da başka devlet kurumlarına başvuruyorduk. Bizimle ilgili bu şekilde kurulan müdürlük çok iyi oldu. Sorunlarımıza çözüm veya çözüm yolunu nasıl bulacağımız konusunda bizimle ilgileniyorlar.”(K14)

Sorun yaşadıkları ile ilgilenen kamu kurumlarına yetkililerini başvuru da bulduklarını söyleyen bireyler çoğunlukla çözüm yolu bulabildiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bir diğer sorunlarını paylaştıkları, hep birlikte çözüm aradıkları yer olarakta bağlı oldukları Sivil Toplum Kuruluşlarının da olduğunu belirtmektedirler. Katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Ben herhangi bir sorunla karşılaşmadım fakat eğer bir sorunla karşılaşırsam üyesi olduğum derneğe iletirim. Sorunlarımızı genelde bu şekilde onlara iletiyoruz onlar gerekli merciler ile iletişime geçiyorlar.” (K2)

“Bir sorun ile karşılaştığımda bağlı bulunduğum dernek ile iletişime geçiyorum.” (K15)

“... Genellikle böyle sorunlarda dernek ile iletişime geçiyoruz.” (K7)

Katılımcıların bir kısmı ise herhangi bir sorun ile karşılaştıklarında o sorun için mücadele etmek yerine sorun yaşadıkları haklardan faydalanmamayı tercih etmektedir. Bu durumu K4 şu şekilde açıklamaktadır:

“Benim sorunum insanların bizim çektiğimiz sıkıntıları göz ardı etmesi. Örneğin ben kartımla otobüslere binmiyorum. Hep sorun çıkıyor. İnsanlar kolaylaştırmak yerine zorlaştırıyor. Biz bu vatan için canımızı, kolumuzu, bacağımızı feda etmiş onlar bize bu şekilde davranıyorlar. Bize siz bedavacısınız diyorlar. Bende bu sorunu otobüsleri kullanmayarak baş ediyorum. Kendimi açıklamaya çalışmak beni çok yıpratıyor.” (K4)

Katılımcılar herhangi bir sorunla karşılaştıklarında en çok “Gerekli mercilere şikayet etmek” cevabını vermiştir. Bu konu genel anlamda ele alındığında katılımcıların sorunlarına doğrudan çözüm bulabilecek kişilere ulaşmalarının kolay olduğu sonucuna varılmaktadır. Ayrıca bağlı oldukları ve kendileri ile aynı statüde olan kişilerin oluşturduğu STK’lar ile iletişime geçerek dayanışma içerisinde sorunlarına çözüm yolu aradıkları görülmüştür. Az sayıda da olsa bazı katılımcılar sağlanan haklardan birine ulaşamadıklarında ya da ulaşmalarında sorun çıktığında bu hakkı kullanmaktan vazgeçerek herhangi bir şey yapmadıkları cevabını vermişlerdir.

Sosyal Güvenlik Kurumunca Sağlanan Haklar

Yeterli	K4, K6, K7, K8, K9, K12, K15, K18, K20
Yeterli Değil	K1, K2, K3, K5, K10, K11, K13, K14, K16, K17, K19,

Katılımcılara Sosyal Güvenlik Kurumunca sağlanan haklar konusunda düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 9 tanesi sağlanan hakları yeterli bulurken, 11 tanesi ise sağlanan hakları yeterli bulmamıştır.

SGK tarafından yapılan yardımlar ve bağlanan aylıkların günümüz şartlarında yeterli olmadığını belirten katılımcılar yapılan ödemelerin miktarlarının daha da iyileştirilmesi gerektiği düşüncesinde olduklarını belirtmiştir. Konu ile ilgili düşünceler şu şekildedir:

“Aylık ve sosyal güvenlik kurumunca verilen ödemelerden istifade ediyoruz. Çok şükür böyle bir hak bize tanıdılar. Fakat şehit ailelerine yapılan ödemelerin miktarı çoğu zaman yeterli olmuyor. Bunun artırılması için sesimizi duyurmaya çalışıyoruz. İnşallah sonuç elde edeceğiz.” (K2)

“Sosyal Güvenlik Kurumundan aylık alıyorum, eşimde bağkur emeklisi o da maaş alıyor. Yani biz çiftçilikle uğraşıyoruz. Onun dışında da bir gelirimiz yok. Tabi ki tütün ödemesi, bayram ikramiyesi gibi ödemeler yapıyor fakat dediğim gibi biz çiftçilik ile uğraştığımız için çoğu giderimizi de karşılamıyor aldığımız para. Bunun artırılması herkes gibi bizimde isteğimiz”. (K10)

Bazı katılımcılar SGK tarafından kanunlarında yapılan değişiklik veya kurum hatasından kaynaklı aylıklarının yeniden düzenlenmesi konusunda maddi kayıp yaşadıklarını belirtirken, bu gibi durumlarda dikkatli olunması gerektiğini savunmaktadır. Bu durumu yaşayan katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Bu haklardan faydalanıyorum. Fakat ben emekli maaşımı alırken çalışmaya başladığımda maaşım kesildi. Sonrasında düzeltme yapıldı tekrar almaya başladım ama geçen sürede ekonomik kayıp yaşadım. Tütün ikramiyesi, aylık ilerlemesi gibi haklardan faydalandım. Bu ödemelerden genel anlamda memnunum ama günümüz ekonomisinin göz önüne alınarak tekrar düzenlenmesi gerekiyor. (K3)

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından verilen tütün ikramiyesi anneme daha önce verildi fakat birkaç yıl sonra sehven verildiği söylenerek maaşından kesinti oldu. Bu gibi durumlarda daha dikkatli olunması gerektiğini düşünüyorum. Eğitim-öğretim yardımlarından faydalanmadım. Çünkü benim okuduğum dönemde bu tip yardımlar yoktu. (K17)

SGK tarafından ödenen yardımlar ve aylıklarda statü farklılığından kaynaklı değişikliklerin yaşandığını belirten katılımcılar, bu durumun ayrımcılığa yol açtığını söylemektedir. Konuyu K5 şu şekilde ifade etmiştir:

“Şu an Sosyal Güvenlik Kurumu’nun bağladığı emekli aylığı alıyorum. Diğer ödemelerden de örneğin tütün ikramiyesi, bayram ikramiyesi gibi faydalanıyorum. Ödemelerden memnunum fakat son zamanlarda aldığımız duymalara göre bizden farklı statüde gazi olan arkadaşlarımıza bizden fazla bayram ikramiyesi verilmiş. Burada bir bilgi kirliliği var bunun açığa çıkması gerekiyor. Düşündüğümüzde devletimizin bize verdiği ücretlerden memnunum ama ülkemizin şu an ki durumu göz önüne alındığında diğer emekliler gibi bende aldığımız ücretlerin biraz daha artırılmasının iyi olacağı kanaatindeyim.” (K5)

Diğer taraftan katılımcılar, Muharip Gazi statüsündeki bireylerin aldıkları maaşların sosyal güvencesi olanlarla sosyal güvencesi olmayanlar arasında farklılık olduğu bu durumdan olumsuz etkilendiklerini belirtmektedir. Ayrıca Muharip Gazi olmaları sebebiyle de SGK tarafından ödenen tütün ikramiyesi, eğitim- öğretim yardımı gibi ödemelerden faydalanmadıklarını belirtmektedirler. İfadeleri şu şekildedir:

“Sosyal Güvenlik Kurumunca çok fazla yardım almıyoruz. Biz 1005 sayılı kanun kapsamında şeref aylığı alıyoruz. Burada da gazilerimiz arasında sosyal güvencesi olma ve olmama durumuna göre ayırım olmaktadır. Diğer eğitim-öğretim, tütün ikramiyesi gibi haklardan faydalanmıyoruz. SGK tarafından sağlanan diğer haklardan da faydalanmak istiyoruz.” (K11)

“SGK tarafından emekli maaşımı alıyorum, diğer yardımlardan faydalanmıyorum. Ayrıca şeref aylıklarımız var. Bu aylıklarda da sigortası olan ve olmayan ayırımı yapıyor. Bunun giderilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K13)

“Ben SGK’ dan emekli maaşı alıyorum. Ayrıca şeref aylığı da alıyorum. Geri kalan yardımlardan faydalanmıyorum. Şeref aylıkları arasında bazı farklılıklar var bu farklılıkların giderilmesini istiyorum. Hepimiz aynı savaştaydık aynı şeyleri yaşadık. Sosyal Güvencesi olan daha az maaş alıyor. Ama sosyal güvencesi olmayıp evleri arabaları olanlar, bizden daha fazla maaş alıyorlar. Alsınlar bizim için problem yok fakat eşitlik olması gerekiyor diye düşünüyorum.” (K14)

Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının bir kısmı SGK tarafından yürütülen aylık ve ödemelerin yeterli olduğunu düşünmektedir. Katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

Aylık ödemelerinden, ikramiyelerden faydalanıyorum verilen ödemelerden vs. memnunum şu an bana yetiyor. Devletimizden Allah razı olsun bizim maddi açıdan bir sıkıntımız yok.(K4)

Ocak ayında tütün ikramiyesi aldım. Eşim emekli oldu SGK’dan sağlıktan falan yararlanıyoruz. Biz yaşlıyız çokça ilaç kullanıyoruz. İlaçlarımızın belli bir kısmını devlet karşılıyor. Geçende gittim rapor çıkarttırdım. Artık ilaç yazdırmak için hastaneye gitmeme gerek kalmadı. (K6)

Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından emekli maaşımı alıyorum. Bizde diğer gazilerde olduğu gibi rütbe ayırımı yok o yüzden emsal aylık vs. bizde söz konusu değil. Normal er olsun albay olsun aynı maaşı alıyoruz. İlaçlarımızdan katılım payı alınmıyor. Bu bizim için iyi malum yaşlıyız binbir çeşit ilacımız var. Bu açıdan memnunum.(K15)

Eşim aylık alıyor. Hastaneye gittiğimizde bizden ücret talep edilmiyor. SGK tarafından yapılan yardımlardan memnunum. (K20)

Sosyal Güvenlik Kurumunca sağlanan haklar özellikle maddi anlamda bağlanan aylık, gelir, ödemeler vb. olması sebebiyle çok fazla kalemde işlem yürütülmektedir. Özellikle ekonomik sebepler sebebiyle ödenen ödemeleri yeterli bulmayan katılımcıların, SGK tarafından sağlık alanında yürütülen işlemlerden memnun oldukları görüşmüştür.

İstihdam Hakkı Konusunda Sağlanan Haklar

Yeterli	K2, K6, K9, K17, K18, K19
Yeterli Değil	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K20

Katılımcılara istihdam konusunda sağlanan haklar konusunda düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 6 tanesi istihdam hakkını yeterli bulurken, 14 tanesinin yetersiz bulduğu tespit edilmiştir. Sağlanan hakların yetersiz olduğunu belirten katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

İstihdam hakkından çocuğum sağlanıyor. Şu anda bir devlet kurumunda memur olarak çalışıyor. Çok şükür bize bu imkân verildi fakat Şehit ailelerindeki gibi biz vazife malullerine de iki istihdam hakkı verilmesinin daha iyi olacağını düşünüyorum. (K1)

İstihdam hakkımdan ben kendim yararlanmadım. Ama kardeşim yararlandı. Gazilere bir hak veriliyor. Bu hakkın ikiye çıkarılması bizim açımızdan iyi olur. Çünkü ben evlenmeden önce gazi oldum. O dönemde çalışacak durumda değildim. O yüzden kardeşim bu haktan yararlandı. Şimdi evliyim ve çocuklarım var. Bir hak daha olsa onlarda işe girebilirler. Ekonomik durumumuz daha iyi olur. Bu yüzden gazilere bir hak daha verilmesini istiyorum. (K5)

Muharip Gazi statüsünde olan bireyler istihdam hakkından faydalanmadıklarını belirterek kendilerinin bu haktan yararlanmaları gerektiğini savunmaktadırlar. Katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

İstihdam hakkından faydalanmıyoruz. Ama bu hakkında bize verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K13)

İstihdam hakkından faydalanmıyorum. Bizlerinde çocuklarına en azından bir hak verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K14)

Çalışma hakkından muharip gaziler faydalanmıyor. En azından bir hak verilmesi gerektiğini düşünüyorum. (K16)

Sağlanan istihdam hakkının yeterli olduğunu düşünen katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

İstihdam hakkında bir oğlum ve bir kızım faydalandı. Bu konuda çok memnunum. (K2)

Benim şehit olan oğlum bekardı çocuğu falan yoktu haliyle o yüzden küçük oğlum bu çalışma hakkında yararlandı. Bir kızım daha var ama onun eşi izin vermedi diye yararlanmadı. Bu istihdam hakkı yeterli biz memnunuz. (K6)

İstihdam hakkından ben ve amcam faydalandık. Bu konu gerçekten takdir ettiğim bir uygulama geleceğimiz açısından da önemli. (K19)

Yapılan görüşmelerde istihdam hakkının genel anlamda yeterli olduğu fakat şehit veya gazilerin yakınlarının sayılarının fazla olması durumunda bu haktan yararlanacak kişinin kim olacağı konusunda tereddüt yaşandığı görülmüştür. Ayrıca sağlanan istihdam hakkının kullanacağı alanın kişinin nitelik kazanabileceği ilgi alanına uygun bir iş olması gerektiği katılımcıların verdiği cevaplardan çıkarılmıştır.

Sağlık Hizmetleri Konusunda Sağlanan Haklar

Yeterli	K5, K6, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K18, K19,
Yeterli Değil	K1, K2, K3, K4, K7, K8, K9, K16, K17, K20

Katılımcılara Sağlık Hizmetleri konusunda sağlanan haklar ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 10 tanesinin yeterli olduğu düşüncesine sahip olduğu, 10 tanesinin de yeterli olmadığını düşüncesine sahip olduğu görülmüştür. Sağlık Hizmetlerinin yeterli olmadığını düşünen katılımcıları konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Sağlık alanında şuan eşitlik sağlanmıyor. Ben vazife malulü bir gaziyim biz özel hastanelerden ücretsiz faydalanamıyoruz ama terör olayları sonucunda gazi olmuş arkadaşım faydalanıyor. Bu durum da bizim faydalanmamızın adaletsiz olduğunu düşünüyorum. 2018 yılında bir düzenleme yapıldı yakınlarımızda faydalanamıyor.” (K1)

“İlaçlardan ve muayene ücretlerini almıyorlar. Ayrıca özel hastanelere gidebiliyoruz. Bazen bu konuda bize zorluk çıkarıyorlar ama durumu anlatınca bizimle ilgileniyorlar.” (K20)

Katılımcıların bazıları sağlık sorunları için hastaneye gittiklerinde normalde ücretsiz faydalanabildikleri durumlarda para talep edildiğini bu konuda ilgili kişilerin bilgi eksikliği olduğunu ifade etmektedir. Bu durumla karşılaşan katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Terörle mücadele kapsamında 3713 sayılı kanuna tabi olduğum için sağlık hizmetlerinden faydalanıyorum. Bu durumdan da gayet memnunum. Tek sorulum özel hastanelerin bazılarında bize sorun çıkartıyorlar. Hakkımız olmasına rağmen bizden para talep ediyorlar. Aslında hakkımız olan şey için bizim onurumuzun kırılması hiç hoş olmuyor.” (K3)

“Eşim, 3713 Terörle Mücadele Kanunu kapsamında olduğu için özel hastanelerden ücretsiz faydalanabiliyoruz. Bu hakkın bize tanınması çok güzel çokta memnunuz fakat bazı hastanelerde bizden para talep ediyor böyle bir durumda da sağlık bakanlığını arayıp şikâyet ediyoruz. Bu durumun bu şekilde yaşanmaması gerekiyor. Şu an teknoloji çağındayız bir tıkla bütün bilgilerimize ulaşabiliyoruzken neden biz kendimizi her seferinde anlatmak durumunda kalıyoruz. Sadece biz değil Şehit annelerimiz bile bu durumla karşılaşılıyorlar. Bu konuda bütün hastanelerin aynı uygulamayı yapmaları gerektiği düşüncesindeyim.” (K8)

“Sağlık hizmetlerinden memnunum fakat daha önceden de bahsettiğim gibi bize bu hizmeti verenlerin bilgi eksikliği çok fazla bu yüzden sıkıntı çekiyoruz. Bu sorunlar genellikle özel hastanelerde çıkıyor. Evet, bizim bir hakkımız var ama bu hakka ulaşmak isterken kırk takla atmamız gerekiyor. Kendimizi açıklamamız zaten hakkımız olan şeyi almak için resmen yalvarmamız gerekiyor. Bu çok ağırımıza gidiyor. Bu konuda açıklık getirilmesi, netleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Kendimizi sisteme kaydettirdiğimiz zaman muayene sıralarında öncelik hakkımız var. Bu çok iyi bir uygulama, malul durumda olan gazilerimiz için faydalı oluyor.” (K5)

Diğer taraftan sağlık alanında sağlanan hakların yeterli olduğunu düşünen katılımcılar da vardır. Katılımcıların bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

“Özel hastanelerden ücretsiz faydalanıyoruz. İlaç katılım payları bizden alınmıyor. Yalnızca ilacın muadili varsa o zaman belli bir oranda ücret veriyoruz.” (K11)

“Sağlık hizmetlerinde sağlanan haklardan memnunum. Muayene ücretleri, ilaç ücretlerinde belli bir oranın ödenmesi haklarından faydalanıyorum memnunum.” (K14)

“Özelde ücretsiz faydalıyoruz bu çok güzel bir hak babam rahatsızlıkları vardı kolayca tedavi olabildi.” (K18)

Katılımcılar, sağlık alanında sağlanan hakları genel anlamda yeterli bulmaktadır. Fakat hastaneye gittiklerinde farklı statüde olan gazilerin (örneğin vazife malulü veya harp malulü) aynı haklardan yararlanmadıklarını bu durumun da eşitsizliği ortaya çıkardığı kanısına sahip oldukları görülmektedir. Diğer taraftan hizmeti sunan personelin sağlanan haklardan tam anlamıyla bilgi sahibi olmadığını belirten katılımcılar, bu durumlarda zorluk yaşadıklarını belirtmektedir.

Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından Sağlanan Haklar

Yeterli	K3, K4, K5, K7, K8, K9, K10, K17, K18, K20
Yeterli Değil	K1, K2, K6, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K19,

Katılımcılara Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından sağlanan haklar ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 10 tanesinin düşüncesinin yeterli yönünde olduğu ve geriye kalan 10 tanesinin de yeterli olmadığı düşüncesine sahip olduğu görülmektedir. Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından sağlanan hakların yeterli olmadığını düşünen katılımcıları konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Konut hakkı olarak TOKİ’den verilen evleri kullandım. Faizsiz konut kredisi konusunda da düşüncem şu an olan limitin az olmasıdır. Günümüz şartlarında verilen kredi tutarında ev bulmak gerçekten çok zor. Siz bulursanız ben hemen alırım yani bu durum gerçekten çok komik. Bu tutarların şu an ki şartlara göre ayarlanması lazım. Bu şekilde insanlar mağdur oluyorlar.” (K1)

“Ev hakkından faydalandım. Fakat verilen faizsiz kredi hakkının limitinin arttırılması gerekmekte olduğunu düşünüyorum.” (K2)

“Biz bu ev hakkından faydalanmadık, zaten verilen paraıyla bir ev almak zor bu devirde. Bizim evimiz vardı oğlum şehit olmadan önce de o yüzden istemedik. Zaten TOKİ’lerde şehir dışında oluyor biz yerimizi yurdumuzu bırakmak istemedik.” (K6)

Muharip Gazi statüsündeki bireyler Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından sağlanan haklardan faydalanmadıklarını onların da bu haktan faydalanması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılar görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Faizsiz Kredilerden ve TOKİ’den faydalanmıyoruz. Ama bu son Sosyal Konut Projelerinde yapılan girişimler sonucu TOKİ evlerine yine belli bir oranda kurasız katılım hakkı tanındı. O konutlara başvurumu yaptım.”(K11)

“Faizsiz konut kredisinden faydalanmıyoruz bu hakların bize de verilmesini istiyorum.” (K12)

“TOKİ’den faydalanmıyoruz, ayrıca faizsiz krediden faydalanmıyoruz. Bu haktan da faydalanmak isterdim.” (K13)

Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından sağlanan hakların yeterli olduğunu düşünen bireyler ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

“Konut kredisinden faydalandım. Kredi aldığımda bu miktar orta yollu bir evi karşılıyordu. Ama şu an verilen miktar yeterli değil çünkü şu an nereden baksan en kötü ev 750 bin tl o yüzden buna bir düzenleme yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (K4)

“Bizim evimiz köyde o yüzden TOKİ’ den faydalanmadık. Oğlum işi gereği şehirde yaşaması gerekiyordu o faydalandı. Bu hakkın verilmesinden memnunum.” (K9)

“TOKİ’den faydalandık ama biz köyde yaşadığımız için hakkımızı devrettik başkasına evimi ocağımu bırakıp gelemezdim şehre. Faizsiz Kredi mi ne diyorlar ondan da aldı eşim. Memnunum bu haktan.” (K10)

Sağlanan faizsiz konut kredisinin günümüz şartlarında bir ev almaya yeterli olmadığını belirtilmiştir. Diğer taraftan TOKİ tarafından sağlanan öncelik hakkından faydalanan katılımcıların bu haklarından hali hazırda alıştıkları yerleşim yerlerinden uzaklaşmamak için vazgeçtikleri görülmüştür.

Vergi Muafiyeti ve İndirimlerinden Sağlanan Haklar

Yeterli	K1, K3, K5, K10, K11, K15, K16, K17, K19, K20
Yeterli Değil	K2, K4, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K18

Katılımcılara Vergi Muafiyeti ve İndirimler konusunda sağlanan haklar ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 10 tanesinin yeterli olduğu düşüncesine sahip olduğu, 10 tanesinin de yeterli olmadığı düşüncesine sahip olduğu görülmektedir. Vergi Muafiyeti ve İndirimler konusunda sağlanan hakların yeterli olmadığını düşünen katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Vergi muafiyeti olarak emlak vergisi muafiyetinden faydalandık. Elektrik ve Su faturalarında indirim uygulanıyor. Bu çok iyi fakat şu an doğalgazsız ev yok ama doğal gaz faturasında böyle bir indirim söz konusu değil bu indirimin doğalgaz faturasına da yapılmalıdır. Bu şekilde muafiyet ve indirim talep ettiğimizde işlemler genelde yavaş ilerliyor böyle bir durumda da mağduriyetimiz artıyor. İşlemlerin hızlı olması bizim için iyi olacaktır.” (K2)

“Elektrik faturalarında ve su faturalarında uygulanan indirimlerden faydalaniyorum. Fakat emlak vergisinden faydalanamıyorum çünkü birden fazla evin olduğunda bu indirim uygulanmıyor. En azından bir tanesinde bu indirimin olması gerektiğini düşünüyorum.” (K4)

“Faturalarda indirim hakkından faydalaniyorum. Bu uygulama güzel fakat doğalgazda da bu indirim faydalanmak istiyoruz.” (K8)

Vergi Muafiyeti ve İndirimler konusunda sağlanan hakların yeterli olduğunu düşünen bireyler ise görüşlerini şu şekilde ifade etmektedirler:

“Elektrik ve Sus faturalarından faydalaniyoruz. Ayrıca çocuklarımız üniversitelerde harç ücretlerinde sağlanan haklardan faydalaniyoruz.” (K11)

“Elektrik, su, telefon ve televizyonlardaki digitiürk indirimden faydalaniyorum. Telefonlarda her operatörde olmuyor. Genel olarak indirim yapılması güzel Allah devletimize zeval vermesin.” (K15)

“Elektrik, su ve telefon faturalarında indirimler var onlardan faydalaniyorum çokta memnunum. Fakat ben çiftçilik ile uğraşıyorum. Bize mazot veya benzin alırken de bir indirim olsa çok iyi olur. Çok az üretim yapabiliyoruz. Buradan kazandığımızın çoğu da masraflara gidiyor. Bu konuda düzenleme yapılmalı diye düşünüyorum.” (K16)

Katılımcılar, vergi muafiyeti ve uygulanan bazı indirimlerden genel olarak memnuniyetini dile getirmektedir. Elektrik ve su gibi önemli giderlerin faturalarında olduğu gibi günümüzde her evde bulunan ve ısınma ihtiyacını genel anlamda karşılayan doğalgaz giderlerinin faturasında da gerekli indirimin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Eğitim Konusunda Sağlanan Haklar

Yeterli	K3, K4, K5, K7, K8, K10, K19, K20
Yeterli Değil	K1,
Faydalanmayan	K2, K6, K9, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18

Katılımcılara Eğitim konusunda sağlanan haklar ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 8 tanesinin yeterli olduğu düşüncesine sahip olduğu, 1 tanesinin de yeterli olmadığını düşüncesine sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların 11 tanesinin de Eğitim konusunda sağlanan haklardan faydalanmadığı görülmüştür. Eğitim konusunda sağlanan hakların yeterli olmadığını düşünen K1'in konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Eğitim yardımlarından Özel okullarda ücretsiz eğitimden çocuklarım faydalaniyor. Devlet okullarını kazandıklarında da 2019 yılına kadar adresimize yakın okullara alırdırdabiliyorduk. Fakat geçen günlerde bir gazi arkadaşımızın çocuğu başka bir ilde okul kazandı buraya alırdırdamadık. Bazen bu şekilde sorunlar çıkabiliyor. Bu konuda da gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekiyor.” (K1)

Eğitim konusunda sağlanan hakların yeterli olduğunu düşünen katılımcıların bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Çocuklarım özel okulda ücretsiz eğitim almakta şu an bu haktan faydalandım. Adrese yakın okula kayıt uygulaması da çok iyi eğitim konusunda tanınan haklardan memnunum.” (K4)

“Devlet okullarında istediğimiz okula çocuklarımız nakil ettirebildik bu uygulamadan memnunuz. Özel okullarda da belli bir oran var şehit yakı ve gazi yakınlarına ücretsiz oluyor. Şu an en iyi okulda bile çocuklarımız ücretsiz okuyabiliyor. Allah razı olsun devletimizden. Özelde okutmak isteyenler için sadece kırtasiye, yemek, servis gibi ücretler var. Ödeyebilen bu şekilde gönderiyor. Durumu olmayan gönderemiyor.” (K8)

“İlkokulda ben ve kardeşim istediğimiz okulda okuyabildik bu çok iyi bir uygulama ayrıca milli eğitim bakanlığı bize ortaokulda okurken burs vermişti. Eğitim giderlerimiz karşılanmıştı. Bu haklardan memnunum.” (K19)

Eğitim konusunda sağlanan haklardan faydalanmadığını belirten katılımcıların ise bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Şehidimin çocuğu falan yoktu bizimkilerde faydalanmadı kızım ilkokul mezunu oğlum, o işe giren, o da lise mezunu çalışma hakkı verilince ilerisini okumadı. Keşke okusaydın falan dedik ama okumadı.” (K6)

“Eğitim yardımından faydalanmıyorum. Çünkü bizim çocuklarımız büyüdüler artık, onların küçüklüklerine olsaydı güzel olurdu. Şimdi torunlarımıza bu hak tanınmıyor.” (K14)

“Eğitim konusunda sağlanan haklardan faydalanmadım, yani doğruyu söylemek gerekirse ihtiyaç duymadım. Ama sağlanan hakların gayet iyi olduğunu düşünüyorum.” (K18)

Katılımcıların eğitim konusunda sağlanan haklardan genel anlamda memnun oldukları görülmektedir. Fakat çoğu katılımcı şehit yakını veya gazi yakını olmalarına sebep olan olayın yaşandığı tarihte bu hakların daha kendilerine tanınmaması sebebiyle faydalanmadıklarını belirtmişlerdir.

Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca Sağlanan Haklar

Yeterli	K3, K4, K6, K11, K12, K14, K17, K18, K19, K20
Yeterli Değil	K1, K2, K5, K7, K8, K9, K10, K15, K16
Faydalanmayan	K13

Katılımcılara Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca sağlanan haklar ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 10 tanesinin yeterli olduğu düşüncesine sahip olduğu, 9 tanesinin de yeterli olmadığını düşüncesine sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların 1 tanesinin de Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca sağlanan haklardan faydalanmadığı görülmüştür. Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca sağlanan hakların yeterli olmadığını düşünen katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Milli Savunma Bakanlıklarının misafirhanesinden faydalanamıyoruz terör olayları sonucunda gazi olanlar ve rütbeliler faydalanabiliyor. Buradaki farklılıklarında giderilmesini istiyorum. Askeri kamplardan da faydalanamıyoruz. Askerlik muafiyetinden faydalandım.” (K1)

“Bir tane oğlum askerlikten muaf oldu gitmedi. Diğer haklardan da örneğin gazi arkadaşlarımızla askeri tesislere hep birlikte gidemiyoruz. Çünkü sadece vazife malulü olan ve rütbeli olmayan arkadaşlarımız istifade edemiyorlar. Bu konuda kolaylık sağlanmasını istiyorum.” (K5)

“Şöyle ki ben ve eşim askeriye misafirhanesine girebiliyorum, oradan istifade edebiliyorum ama torunum veya gelinim giremiyorlar. Bizde tek başımıza gidemiyoruz tabi ki. Bu hakkın yeniden gözden geçirilmesi gerekiyor diye düşünüyorum.” (K7)

Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca sağlanan hakların yeterli olduğunu düşünen katılımcıların bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Mili savunma bakanlığı tarafından sağlanan haklardan memnunum. Çocuğum askeri hizmetten muafiyet hakkından faydalandım.” (K4)

“Faydalanıyorum. Devlet memurluğundan puan ayrıcalığından faydalandım. Askeri hizmet muafiyetinden faydalandım. Genel olarak memnunum.” (K17)

Kıramız 10 yıl boyunca devlet tarafından karşılandı bu haktan faydalandık. Tazminat ve ölüm yardımı gibi ödemelerde yapıldı. Ayrıca 18 Mart Günü idari izinli sayılıyor. Bu törenlere katılmamız için çok iyi bir uygulama. Ayrıca Milli Savunma Bakanlığına bağlı tesislerden de yararlanabiliyoruz. Bu haklardan da memnunum. (K19)

Milli Savunma Bakanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarınca sağlanan haklardan faydalanmadığını belirten K13'ün ifadeleri şu şekildedir:

“Askeriye tarafından sağlanan haklardan faydalanmadım.” (K13)

Milli Savunma Bakanlığı tarafından sağlanan haklar diğer haklarda olduğu gibi statüler arasında farklılık göstermektedir. Katılımcıların geneli bu hakları yeterli bulurken diğerleri bu haktan faydalanamadıklarını dile getirmektedir. Örneğin bir Şehit annesi 1. Derece yakın statüsü olduğundan askeri tesislere girebilirken, şehitin bir başka akrabaları veya yakınları tesisten faydalanamamaktadır.

Genel Olarak Sağlanan Haklar Ve Geliştirilen Sosyal Politikaların Yeterliliği

Günümüz Şartlarına Uygun Olmaması	K1, K4,K9,
Ödemelerin Yetersizliği	K2, K6
Eşit Olmaması	K3, K11,K14,K16, K20
Yeterli Bilgiye Sahip Olunmaması	K15
Hukuki Açıdan Eksikliklerin Bulunması	K17, K19
Hakların Yeterli Olması	K5, K7, K8, K10, K12, K13, K18

Katılımcılara, genel olarak bakıldığında devlet tarafından sağlanan haklar ve geliştirilen sosyal politikaların yeterliliği konusunda düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların 7 tanesi sağlanan hakların yeterli olduğunu düşündüklerini belirtmiştir. Diğer taraftan katılımcıların 5 tanesi sağlanan hakların eşit olmadığını düşünürken, 3 tanesi günümüz şartlarına uygun olmadığını, 2 tanesinin ödemelerin yetersiz olduğunu, 2 tanesi hukuki açıdan eksikliklerin bulunduğunu ve 1 tanesi de yeterli bilgiye sahip olunmadığını düşünmektedir.

Sağlanan hakların ve uygulanan sosyal politikaların kişilerin statüsüne göre farklılık göstermemesi gerektiğini düşünen katılımcıların bazılarının görüşleri şu şekildedir:

“Gazilere madalya veriliyor fakat şeref aylığı verilmiyor bunun da verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Sağlanan hakların adaletli olarak tahsis edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Farklı statülere sahip olan gazilere sağlanan hakların ayrıştırmacı olmaması gerekiyor. Sistemin bu şekilde bir yetersizliği var.” (K3)

“Mevcut sosyal politikaların eksikleri olduğunu düşünüyorum. Maaşlarımızdaki dengesizlik, TOKİ’deki faizsiz krediler, Şehit ve diğer statüdeki gaziler gibi bizim çocuklarımızda iş hakkı tanınırken yaş şartı konulmasın istiyoruz. Genel anlamda eşitlik istiyoruz.” (K11)

“Genel olarak bakıldığında yeterli buluyorum. Gaziler arasında sağlanan haklar konusunda eşit bir dağılımın olmadığını düşünüyorum. Bizler aynı savaşta bulduğuk basit ayırıcı özelliklerle aldığımız maaşın farklılaşması bence adil değil.” (K16)

Sağlanan hakların bir diğer yetersi olarak görüldüğü özelliği ise günümüz şartlarına uygun olmadığıdır. Katılımcılar bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

“Her alanda bizim için haklar tanınmış bu konudan memnunuz fakat günümüz şartlarına göre uyarlanması gerekmekte bu yapılmadığında yeterli olmuyor.” (K1)

“Sağlanan haklar asgari düzeyde yeterli fakat günümüz şartlarına baktığımızda bazı noktalarda maalesef yetmiyor. Bu konuda düzenlemeler yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (K4)

“Devletimizin bize sağladığı haklardan memnunuz. Gayet yeterli sadece günümüz şartlarına göre bazı yerlerde iyileştirilmesi gerekiyor.” (K9)

Ekonomik anlamada da sorun yaşadıklarını dile getiren katılımcılar, yapılan ödemelerin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu şekilde düşünen katılımcıların ifadeleri şöyledir:

“Yapılan ödemelerde yetersiz olduğunu düşünüyorum.” (K2)

Ben haklardan genel anlamda memnunuz. Ama yapılan yardımların az da olsa artırılmasını istiyorum.” (K6)

Hukuki açıdan eksiklerin bulunması uygulanan sosyal politikalarda eksikliğe neden olduğunu düşünen katılımcıların konu ile ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Yeterli olduğunu düşünüyorum. Sadece uygulamalar konusunda bazı sıkıntılar çıkıyor. Bununda mevzuatsal açıdan karışıklığın sebep olduğunu düşünüyorum.” (K17)

“Uygulanan politikalar bizler için her alanda kolaylık sağlanması için düşünülmüş. Fakat bazı alanlarda yeterli olmadığını, hukuki olarak eksikliklerin olduğunu düşünüyorum.” (K19)

Katılımcılara genel olarak sağlanan hakların yeterlilik düzeyi sorulduğunda katılımcıların çoğu hakların yeterli olduğu cevabını vermiştir. Sağlanan hakları yeterli bulmayan katılımcılar; başta sağlanan hakların eşitliği konusunda çelişkilerin olması, bu hakların günümüz şartlarına göre güncelleştirilmemiş olması, ortaya yeni çıkmış olan sorunların çözümüne yönelik olmaması, yapılan ekonomik yardım ve ödemelerin giderlerine göre daha düşük olduğu ihtiyaçlarını karşılamaması ve hukuki açıdan tam anlamıyla hakları konusunda bir çerçeve çizilmediği sebebiyle yeterli bulunmadığı cevabını vermişlerdir.

Sosyal Politikaların Geliştirilmesine Yönelik Öneriler

Politikalar Düzenlenirken Fikir Sorulması	K1
Statüler Arasında Farklılıkların Kaldırılması	K1, K2, K3, K10, K9, K20
Farkındalıkların Artması	K1, K5, K6, K7, K8, K10, K13, K15, K19
Haklar Konusunda Bilgi Verilmesi	K14, K17, K19
Hukuki Olarak Tanımlamaların Yapılması	K3, K17, K18, K19
Sadece Şehit Yakını, Gazi Ve Gazi Yakınlarını Kapsayan Kanunun Çıkarılması	K3, K17, K19
Sosyal Faaliyetlerin Arttırılması	K5, K8, K10, K15, K20
Psikolojik Destek Verilmesi	K12
Tarımsal Üretime Destek Verilmesi	K16
Mesleki Eğitim Verilmesi	K19, K20

Katılımcılara hali hazırda uygulanan sosyal politikaların geliştirilmesine yönelik önerileri sorulmuştur. En fazla verilen cevap olarak farkındalıkların arttırılmasını 9 kişi önermiştir. Bunu Statüler arasında farklılıkların kaldırılması, Hukuki olarak tanımlamaların yapılması, Sosyal Faaliyetlerin arttırılması, Haklar konusunda bilgi verilmesi, Sadece Şehit yakını, Gazi ve Gazi Yakınlarını kapsayan kanunun çıkarılması, Mesleki Eğitim verilmesi, Psikolojik Destek verilmesi, Tarımsal üretime destek verilmesi ve Politikalar Düzenlenirken Fikir Sorulması takip etmektedir.

Katılımcılar önerilerin arasında diğer insanların kendilerini anlamaları, daha duyarlı olmaları ve bu konuda farkındalık kazanmaları gerektiğini düşünmektedir. Katılımcılar konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

“İnsanlar bizi tanısin değer versin istiyorum. Sonuçta biz bu vatan için canımızı toprağa verdik. On tane daha oğlum olsa onunu da bu vatana feda ederim. Ama bizim milletimiz bunun farkında değil. Bize bırak yardım yapılmasın ama hatırlanalım saygı gösterilsin. Başka bir şey istemiyorum. Bu durumların olmaması için insanların bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K6)

“Sağlanan haklar yeterli fakat uygulamada çeşitli sıkıntılar var. Özellikle özel halk otobüslerinde kartımızı gösterdiğimiz halde bizden ücret talep ediyor. Hatta bazen “beleşçi, bedavacı” gibi hakarete varan söylemlerle karşılaşyoruz. Bizim canlarımız bu vatan için gitmiş. Bize bu şekilde yaklaşılmalı bu konuya hassasiyetle yaklaşılması gerektiğini düşünüyorum.” (K8)

“Gençlerin gazilerin kim olduğunu, vatan için nelerini feda ettiğini, anlamaları için eğitimler verilmeli, bizim yaşadığımız birçok sorun bizleri tanımamalarından kaynaklı oluyor. Okullar da verilen seminerlerle bizlerin tanıtılmasına ağırlık verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K13)

Katılımcıların bir diğer önerisi de sağlanan haklar konusunda statüler arasında oluşan farklılıkların giderilmesidir. Örneğin; Örneğin bir Harp Malulü statüsündeki gazi olan kişi ile Vazife Malulü statüsünde gazi olan kişinin aynı haklara sahip olması gerektiğini savunmaktadırlar. Bu gibi durumların olumsuzluklara yol açacağı düşüncesindedir. Katılımcılar bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

“Genel olarak sağlanan haklardan bu vatan için canını ortaya koymuş insanlar ve aileleri eşit şekilde yararlanmalıdır.” (K2)

“... Ben terörle mücadele kanunu kapsamında bir gaziyim diğer arkadaşım da vazife başında kaza geçirdiği için vazife malulü baktığımızda yasal olarak aynı tanımlanıyoruz. Örneğin ikimiz aynı anda bir hastaneye gidelim. Kartlarımızı çıkarıp gösterdiğimizde ikimizde gaziyiz fakat ben sağlık hizmetinden faydalanırken terör kanuna tabi olduğum için arkadaşım faydalanamıyor. Evet, statülerimiz farklı ama bunun ayrımını sağlanan haklarla değil de bize verilen ücretle yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (K3)

“Arkadaşlarımız ile herhangi bir geziye gittiğimizde gittiğimiz yerdeki misafirhanelere birlikte giremiyoruz gazi yakını arkadaşlarımız giremiyorlar bu şekilde toplu bir etkinlik yapamıyoruz. Bu konunun düşünülmesini istiyorum.” (K9)

Katılımcılar hukuki olarak tam tanımlarının olmamasının uygulanan sosyal politikaların bir eksikliği olarak görmekte ve hukuki olarak tam tanımlarının olması gerektiğini düşünmektedir. Bu durumu şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Ben Türk Silahlı Kuvvetlerine 30 yıl hizmet verdim. Terörle mücadele ederken gazi oldum. Fakat Sosyal Güvenli mevzuatında vazife malulü olarak tanımlanıyorum. Yasal anlamda da gazi olarak tanımlanmak isterdim. Çünkü yasal olarak tanımlama olduğunda bize sağlanan hakların netleşeceğini kağıt karışıklığına mahal verilemeyecek olduğunu düşünüyorum...” (K3)

“Hukuki tanımlarımızın yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu şekilde sağlanan haklara daha kolay ve doğru ulaşılacağını düşünüyorum.” (K18)

Katılımcılar birlikte katılabilecekleri sosyal faaliyetlerin gerekliliğini savunmaktadırlar. Konu ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“... Sadece şehit ve gazi yakınlarına özel bir sosyal tesis istiyoruz. Diğer illerde örneklerini gördük Sakarya’da da bu şekilde bir uygulama olması çok güzel olur. Çeşitli geziler, etkinlikler düzenlenmesini istiyoruz.” (K8)

“... Yapılacak en ufak bir ziyaret bile bize çok iyi geliyor. Çeşitli etkinlikler düzenlensin çocuklar ile gençler ile buluşalım. Bizlere çeşitli kurslar verilsin. Sosyal etkinlikler yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (K15)

Sağlanan haklar konusunda çoğu kişinin bilgi sahibi olmadığını belirten katılımcılar, haklar konusunda bilgilendirmenin yapılmasının iyi olacağını düşünmektedir. Katılımcılar konuyu şu şekilde ifade etmiştir:

“Günümüz şartlarında her şeye ulaşımımız var fakat çoğu gazimiz nasıl ulaşılabileceği konusunda bilgi sahibi değil. Bilgilendirme seminerlerinin yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (K14)

“Bizler haklarımızı biliyoruz fakat bilmeyen çok insan var. Onlara bilgilendirmeler yapılmalı, düzenli aralıklarla ziyaret edilmeliler. . . ” (K17)

“... Ayrıca daha haklarının ne olduğunu bilmeyen bir sürü arkadaşımız, annelerimiz, babalarımız var. Bunun için bilgilendirici uygulamalar yapılmalı diye düşünüyorum. . . ” (K19)

Sadece Şehit Yakını, Gazi ve Gazi yakınlarının haklarının tanımlandığı, bu hakların düzenlendiği ve tek çatı altında toplandığı bir kanunun oluşturulması gerektiğini savunan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“... Ayrıca Şehit yakınları hakkında kanuni düzenlemeler yapılmalı, tanımlamalar yapılarak karışıklığa son verilmelidir. Herhangi bir durumda var olan hakkımızı alamadığımızda hukuki dayanağımızın tek çatı altında olması için bizim açımızdan iyi olacaktır. (K17)

“... Kanunlarda bize sağlanan haklar konusunda yeterli bir bilgi yok diğer taraftan da çok dağınık bu dağınıklığın giderilmesinin yeni geliştirilecek politikalara da yön vereceğini düşünüyorum. . . ” (K19)

Çeşitli meslek eğitimleri ile kendi işlerini kurmaya veya daha nitelikli işlerde çalışılmasına katkı sağlanacağını savunan katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“... Ben liseden mezun olduktan sonra memur olarak işe başladım. Fakat üniversite okumayı da isterdim. Hemen para kazanmaya başlamam gerektiği için bunu tercih ettim. Ama beni mesleki anlamda bilgilendiren birileri olsaydı tercihlerim farklı olabilirdi. Bu konunun araştırılması gerektiğini düşünüyorum.” (K19)

“Biz şehit ve gazi ailelerine yönelik kurslar düzenlenmeli, çeşitli etkinlikler yapılmalı. Sadece bizim olabileceğimiz bir tesis kurulmalı diye düşünüyorum. Bu şekilde zamanımızı daha verimli geçirebiliriz.” (K20)

Çeşitli terör olayları ile sağlıklarını veya yakınlarını kaybeden katılımcıların yaşanan olay sonrasında psikolojik olarak yıprandıkları aşikârdır. Bu durumda psikolojik destek almalarının iyi olacağını savunan K12’nin ifadeleri şu şekildedir:

“Tabi ki bu haklar geliştirilebilir. Biz Kıbrıs Barış Harekâtı gibi dünyaca takip edilen bir savaştan çıktık. Tahmin edebileceğiniz üzere bu savaşa katılan askerler hiçbir yara almasalar bile psikolojik olarak yıpranmış durumdaydı o zamanlarda şimdi de kalıcı hale gelen rahatsızları olanlar mevcut. Bize düzenli olarak psikolojik desteğin verilmesi gerekmekte veya düzenli aralıklarla takip edilmesi gerekiyor. Bu sadece muharip gaziler için değil diğer durumları farklı olan gazilerimiz içinde geçerli.” (K12)

Kırsal kesimde yaşayan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının çoğu tarımsal faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu faaliyetlerde destek verilmesinin ekonomik durumları açısından olumlu etkileri olduğunu savunan K16 konuyu şu şekilde dile getirmektedir:

“Gazi olan çiftçilere destek verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ürettiklerimiz çok zor satıyorken birde masraflarının fazla olması bizi çok zorluyor. Örneğin, ürettiğimiz ürünler devlet tarafından alınabilir veya üretim de kullandığımız mazot, ilaç gibi ürünlerde belli indirimler sağlanmalıdır. Bu şekilde bizde geçimimizi sağlayabiliriz.” (K16)

Katılımcılara son olarak kendilerine yönelik uygulanan sosyal politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacak çözüm önerileri sunulmuştur. Katılımcılar en fazla toplumda farkındalığın artırılması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Bunu; statüler arasında sağlanan haklar konusundaki eşitsizliğin kaldırılması konusunda yeni düzenlemelerin yapılması, hem birlikteliği artırılması hem de kişisel anlamda gelişim açısından sosyal faaliyetlerin artırılması, henüz tam anlamıyla mevzuat bazında tanımlamalarının bulunmadığı hakları konusunda baz alınabilecek tek çatı altında toplanacak bir yasal düzenlemenin yapılması, kendilerine sağlanan haklar konusunda hem bu hizmeti sağlayan kişilere hem de bu haktan faydalanacak kişilere bilgi verilmesi, ruhsal açıdan iyi bir konumda olmak amacıyla psikolojik destek verilmesi, tarımla ilgilenenlere çeşitli indirimler ve teşvikler verilmesi ve daha nitelikli işlerde çalışmak için ilgi ve becerilerine uygun bir şekilde mesleki eğitimin verilmesi gerektiği önerisinde bulunmuşlardır.

Nurdoğan'ın (2018) şehit yakınları ve gazilerin yaşam kalitesi üzerine yaptığı çalışmada da ulaştığı gibi bu çalışmada da kişilere sağlanan hakların niteliği arttırıldığında yaşam kaliteleri ve hayalarını idame ettirme yetilerinin arttırılacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Erzincanlı'nın (2020), çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da özellikle gaziler arasında gazi olmalarına sebep olan olay neticesinde farklılıkların olmasının uygulanan sosyal politikalarında değişkenlik göstermesi gaziler açısından olumsuz durumlara yol açtığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Karabulut'un (2017), çalışmada bu çalışmada olduğu gibi uygulanan sosyal politika uygulamalarından memnuniyet derecelerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de şehit yakını gazi ve gazi yakınlarına yönelik uygulanan sosyal politikalar şehit veya gazi olmalarına sebep olan olayın şekline ve bu olaydan etkilenme derecelerine göre ilgili mevzuatlarda farklılıklar göstermektedir. Bu çalışmanın uygulanan sosyal politikaları nasıl, kim tarafından ve hangi şartlarda uygulandığı konusuna açıklık getireceği düşünülmektedir. Çalışmada devlet kurumları ve uygulanma olanları bazında sağlanan haklar incelenmiş ve bu hakların yeterlilik düzeyi ve geliştirilmesi gereken eksiklik olduğu düşünülen yerlere dikkat çekilmiştir. Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yönelik uygulanan sosyal politikalar psiko-sosyo-ekonomik anlamda değerlendirilmiştir.

Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yönelik uygulanan sosyal politikalar hakkında literatürde oldukça az çalışma bulunmaktadır. Erzincanlı'nın 2020 yılında yaptığı çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da katılımcıların uygulanan sosyal politikalarından büyük ölçüde memnun olduğu fakat statüler arası farklılıkların gözlemlendiği ortaya çıkmıştır. Karabulut'un 2017 yılında yaptığı çalışmada yine uygulanan sosyal politikalarından memnuniyet derecelerinin fazla olduğu görülmüştür.

Genel olarak bakıldığında dezavantajlı grupta yer alan bireylere sağlanan bazı pozitif ayrıcalıkların kullanılmasında karşılaşılan sorunlar hali hazırda psikolojik, sosyolojik ve ekonomik anlamda yıpranmış olan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarını olumsuz etkilemektedir. Gerek duydukları yeni hakları elde etmek için mücadele etmek yerine var olan haklarının tanınmasını sağlamak zorunda kalmaktadırlar.

Bu çalışmada 20 katılımcı ile yüz yüze görüşmeler yapılmış elde edilen veriler ışığında içerik analizi yapılmıştır. Görüşmeler esnasında sorulara verilen cevaplar dışında gözlemlerde aktarılmıştır. Araştırmanın sonucunda faydalanılan sosyal politikaların katılımcılar tarafından algılanan yeterlilik düzeyinin fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca sosyal politikalarından faydalanılan alanlara göre geliştirilmesi gereken, eksik olduğu düşünülen yerlerin var olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Katılımcılara "Karşılaştığınız bu sorunlarla nasıl baş ediyorsunuz?" sorusu yöneltildiğinde en fazla gerekli mercilere şikâyet ederek çözüm yolu bulduklarını söylemişlerdir. Özellikle 2011 yılında kurulan ve 2018 yılında Genel Müdürlük olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyetine başlayan Şehit Yakını ve Gaziler Genel Müdürlüğü'nün sağlanan hakların koordinasyonu, bilgilendirilmesi gibi alanlarda etkin rol oynamış ve işlerini daha da kolaylaştırmıştır. Katılımcılar bir diğer çözüm yolu olarak bağlı buldukları Sivil Toplum Kuruluşlarını görmektedirler.

SGK Başkanlığı tarafından işlemleri yürütülen haklar genellikle ekonomi alanında çeşitli ödemeleri kapsadığından günümüz şartlarında bu ödemeler çoğu zaman yeterli bulunmamaktadır. Yapılan bu ödemelerin çeşitli statüde yer alanlara göre farklılık gösterdiğinden zaman zaman şehit yakını gazi ve gazi yakınlarını arasında eşitsizliğe yol açtığı görülmektedir. Bu bağlamda ödemelerin günümüz şartlarına göre güncellenmesinin ve statüler arası ayrımcılığın ortadan kaldırılmasının hizmet yararlanıcılarının yaşam kalitesini arttıracığı düşünülmektedir.

İstihdam konusunda sağlanan haklar genellikle yeterli bulunmamaktadır. Kendi ayakları üzerinde durmak konusunda son derece öneme sahip olan istihdam hakkı şehit ve gazilerin yakınları sayısı arttıkça yeterli gelmemektedir. Örneğin şehidin 3 tane çocuğu olduğunda 2 çocuğu faydalandığında bir diğer çocuk faydalanmamaktadır. Bu durum hem kimin faydalanacağı konusunda zor durumlar oluştururken diğer taraftan yaşam kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır. Ayrıca katılımcılar tarafından özellikle tarım ile uğraşan gazilere yönelik destek talep ettikleri ifade edilmiştir. Buradan hareketle tarım ile yaşamını idame ettiren gazilere çeşitli teşvikler verilmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

Sağlık hizmetleri alanında sağlanan haklar konusunda da diğer haklarda olduğu gibi kanunlara göre statü farklılıkları olduğundan eşit şekilde faydalanmadıkları bilinmektedir. Ayrıca daha çok sağlık hizmeti sunucularında görev yapan personellerin kimi zaman mevzuat hakkında bilgi sahibi olmaması zaten hastalıkları dolayısıyla orada bulunan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarını zor durumlarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu bağlamda kamu personellerinin şehit, gazi ve gazi yakını haklarını ilgilendiren prosedürler hakkında bilgilendirilmesinin ve bu noktada yapılan seminerlerin çeşitlendirilerek artırılmasının sorunun çözümünde etkin rol oynayacağı düşünülmektedir.

Faizsiz Konut Kredisi ve TOKİ tarafından Sağlanan barınma ihtiyacına çözüm olarak sunulan haklardan hemen hemen her şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının faydalandığı görülmektedir. Diğer taraftan katılımcıların faizsiz konut kredisinin günümüz şartlarında bir ev almaya yetmediği görüşünde oldukları tespit edilmiştir. TOKİ tarafından kurasız şekilde ev alma hakkı tanınan şehit yakını gazi ve gazi yakınları da söz konusu evlerin şehir merkezi dışına inşa edildiğini ve bu durumun kendilerini buldukları ortamdaki uzaklaştıkları kanaatinde oldukları görülmektedir.

Eğitim konusunda sağlanan haklardan memnuniyetin genel anlamda yüksek olduğu görülmüştür. Ancak katılımcıların bazıları kendileri veya çocuklarının eğitimi konusunda faydalanmadığı bununda sebebinin şehit yakını veya gazi oldukları dönemde henüz böyle bir hakkın tanınmadığı sonrasında çocukları büyüdüğünden de faydalanmadıkları görülmüştür. Ayrıca özellikle daha önceki yıllarda şehit olan askerlerin henüz bekârken şehit oldukları bu yüzden de eğitim hakkından faydalanacak çocuklarının bulunmadığı görüşmüştür. Katılımcıların çocuklarına yönelik eğitim almayı reddetme eğiliminde olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bu noktada şehit ve gazi çocuklarını eğitim almaya yönlendirici seminerlerin yapılmasının etkili sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

Milli savunma bakanlığınca sağlanan haklardan genellikle memnun olan şehit yakını, gazi ve gazi yakınları en fazla kullanılan askeri tesisleri kullanma hakkından belli bir statüde olanlar girebiliyorken diğerlerinin girememesi durumunun sorun oluşturduğu görülmektedir.

Yaşanılan süreçler dolayısıyla yıpranan şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarının herhangi bir semptom göstermeseler dahi travma sonrası stres bozukluğuna karşı psikolojik destek verilmesinin yaşam kalitesini artıracak düşünülmemektedir. Bunun yanında psikososyal destek kapsamında sosyal çalışmacı ve psikologlardan oluşan multidisipliner ekipler tarafından düzenli olarak grup çalışmaları yapılmasının, yaşam kalitesine olumlu yönde etki edeceği düşünülmektedir.

Genel olarak bakıldığında “Şehit” ve “Gazi” kavramlarının kanunlar çerçevesinde tam bir tanımının olmamasının ilgili mevzuat açısından çok fazla kafa karışıklığına yol açtığı görülmüştür. Bu durumun önlenmesi için sadece şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının tanımlarının yapıldığı, kendilerine sağlanacak olan hakların kategorize edildiği ve açıklık gerildiği bir yasal düzenlenmenin, hem sağlanan hakların yürütülmesi konusunda kolaylık sağlayacağı hem de bu haklardan yararlananlar açısından da olum olacağı düşünülmektedir. Ayrıca şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına hukuki hakları konusunda bilgi edinmeleri amacıyla ücretsiz hukuki destek verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Toplumda manevi olarak önemli bir yere sahip olan şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yönelik toplumsal farkındalık inşa edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Örneğin; gazilerin okullarda seminerler vermesi çocukların bilinçlendirilmesi konusunda katkı sağlayabilir. Çeşitli kampanyalar ve sosyal etkinlikler ile bir taraftan kişilerin toplumdan kopmamaları sağlanırken diğer taraftan kişisel gelişimlerinin artırılması hedeflenmelidir. Bu şekilde yaşadıkları travma sonucu normale dönmelerinin kolaylaşacağı düşünülmektedir. Yapılan görüşmelerde soru yöneltilen katılımcılardan bir şehit babasının kendi imkânları ile evinin bahçesine mini bir kütüphane ve müze kurduğu bu şekilde hem şehit oğlunun hatırasını yaşattığı hem de insanları bilinçlendirdiği görülmüştür. Bu örnekte olduğu gibi şehit yakını ve gazi yakınlarının ortak payda da buluşabileceği tesisler inşa edilmesinin farkındalık yaratılmasında büyük rol oynayacağı düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yazar Katkısı: Çalışma Konsepti/Tasarımı: S.N.; Veri Toplama: S.N.; Veri Analizi/Yorumlama: S.N.; Yazı Taslağı: S.N.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi: N.Ş.I.; Son Onay ve Sorumluluk: N.Ş.I

Etik Onay: Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan da etik onay alınmıştır (Tarih: 28.04.2022; No:2022/247).

Bilgilendirilmiş Onam: Tüm katılımcıdan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Peer-review Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support The authors declared that this study has received no financial support.

Author Contributions: Conception/Design of study: S.N.; Data Acquisition: S.N.; Data Analysis/Interpretation: S.N.; Drafting Manuscript: S.N.; Critical Revision of Manuscript: N.Ş.I.; Final Approval and Accountability: N.Ş.I.

Ethical Approval: Ethical approval was obtained from Düzce University Scientific Research and Publication Ethics Board (Date: 28.04.2022; No:2022/247).

Informed Consent: Informed consent was obtained from all participants.

Yazarların ORCID ID'leri / ORCID IDs of the authors

Emel İŞTAR İŐIKLI 0000-0003-3439-0871
Sevgi NALBANTOĞLU 0009-0001-8712-8909

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Döğüş, S. (2008). Osmanlılarda Gaza İdeolojisinin Tarihi ve Kültürel Kaynakları. BELLETEN , 72 (265) , 817-888
- Erzincanlı, (2020). *Türkiye'de Şehit Yakınları, Gazi Ve Gazi Yakınlarına Uygulanan Sosyal Politikalar: Erzurum İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güler, A., Halıcıoğlu, M. B. ve Tařđın, S. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma (2. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karabulut, (2017). *Türkiye'de Gazilere Ve Şehit Ailelerine Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar: Yalova İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yalova.
- Karataş, (2015). "Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri", Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1(1) 63-64- 72-73.
- Korkusuz, M.R. ve Uğur, S. (2008). Sosyal Güvenlik Hukuku. Ankara: Ekin Yayınevi
- Merriam, S. (2013). Nitel Araştırma - Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber (3.Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Milli Savunma Bakanlığı, (2022). Yüksek Öğrenim Ücret Muafiyeti (Şehit Yakınları). Erişim: 13.11.2022. <https://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/yukse-ogrenim-ucrer-muafiyeti-sehit-yakinlari>
- Milli Savunma Bakanlığı, (2022). Diğer Haklar (Şehit Yakınları). Erişim: 13.11.2022. <https://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/diger-haklar-sehit-yakinlari>
- Nurdoğan, (2018). *Şehit Yakınları ve Gazilere Sağlanan Desteklerin Sosyal Dışlanma Algısı Ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi*, Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Isparta
- Jonathan E. (2020). Those Who Served: America's Veterans From World War II to the War on Terror. American Community Survey Report. ACS-43
- Özdemir, M. (2010). "Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir alışma", Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 327-336.
- Tařđođlu. Ö.L. (2018). Vatan Kavramı Ve Türk Milleti İçin Vatanın Önemi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6(71). 221-230
- Terörle mücadele kanunu kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilecekler hakkında yönetmelik (Resmi Gazete 28995 (09.05.2015). Erişim 09.11.2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20146289&MevzuatTur=3&MevzuatTertip=5>
- TMK, Terörle Mücadele Kanunu (Kanun No 3713). Resmi Gazete 20843 (12.04.1991). Erişim 10.11.2022. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=3713&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Tuncay, A.C. ve Ekmekçi Ö. (2008). Sosyal Güvenlik Hukuku'nun Esasları. Ankara:Legal Yayınevi.
- Türk Dil Kurumu (TDK) Şehit. Erişim: 24/11/2022 <https://sozluk.gov.tr/>
- Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Şehit. Erişim: 24/11/2022 <https://islamansiklopedisi.org.tr/arama/?q=%C5%9Fehit&p=m>
- Yalçın, B. (2018). Algılanan örgütsel destek ve sosyal desteğin yaşam tatminine etkisi: TSK mensubu rütbeli gaziler üzerinde bir araştırma (Master's thesis, ankaya Üniversitesi).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Veterans Factsheet (2020). Office For Veterans Affairs. Erişim: 01.02.2023 <https://www.gov.uk/government/publications/veterans-factsheet-2020>

Atıf Biçimi / How Cite This Article

Isikli, M. A., & Nalbanoglu, S. (2024). Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarına yönelik uygulanan sosyal politikalar: Sakarya ili örneği. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 87, 104-125. <https://doi.org/10.26650/jspc.2024.87.1369125>